

RUGSĖJIS-SEPTEMBER

1968

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

STEBINT IR SVARSTANT * * *	310
PROTESTANTŲ ĮVERTINIMAS KATALIKŲ DEKRETO	
P. Dilys	312
PAULIUS VI APIE GIMIMŲ KONTROLIAVIMĄ	
K. Trimakas, S. J.	314
VYTAUTO DIDŽIOJO GODOS (eil.) L. Andriekus, O.F.M.	319
FOTOGRAFIJA - NAUJAKŪRYBINĖ TECHNIKA J. Mielulis	323
POKALBIS apie psichinius negalavimus — II	
Vyt. Bieliauskas, A. Liaugminas ir kt.	326
SIEKiant LIETUVOS LAISVĖS — VI M. Krupavičius	333
ŠEIMA: Gimdymo išpūdžiai R. ir V. Motekaičiai	335
JAUNYSTĖ: Teatras mane visada domino...	
Ž. Bilaišytė, M. Smilgaitė ir R. Vasiukevičius	336
ATSAKANT: Kiek kenkia LSD ir marijuana? Harvardo pr.	338
ŠYPSANTIS: Ant paveikslų randu antspaudus Ant. Nakas	341
AKIRAČIAI: Du laišakai apie celibatą S. A. ir ev. kun.	342
Bendrauti, neišsižadant neprikl. Lietuvos A. Garūnas	343
Kaip galėjome atimti lūšnas iš negrų? Juozas	344
KRIKŠČIONIJA: Popiežiaus tikėjimo išpažinimas, Žurnalis-	
tai nuo "ne" iki "taip"; Kodėl Vietname karas K. T.	345
SPAUDOJ * * *	346
ANAPUS Paruošė M. Banėnas	347
FILMAI: Teologo žodis filmo menininkams W. Burgardt, S. J.	349
Filmus suglaustai vertinant	350
ATGARSIAI	350

Šio numerio iliustracijos: Alg. Kezio, S. J., nuotraukos (I viršelio psl., 30d, 316); P. Jurkaus iliustracijos (319-322); K. Izokaičio fotografijos (325, 335); J. Kasakaičio nuotraukos (329-332, 340); jaunųjų vaidintojų atvaizdas (337), Br. Markaičio, S. J., A. ir G. Miliauskų atvaizdas (352).

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Jonas Borevičius, S. J., Gintarė Ivaškienė, Stasys Yla, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Zita Sodeikienė (techninė redaktorė), Nijolė Užubalienė, Juozas Vaišnys, S. J. (kalbos priežiūra). Administratorius — Petras Kleinotas, S. J. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U. S. A. Telefonas — RE 7-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut. Prenumerata metams — \$4.00. Atskiro numerio kaina — \$0.40.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and at additional mailing office.

Kai kam apkaltinus Pasaulio Bažnyčių Tarybą per daug užsiimant socialiniais ir politiniais pasaulio reikalais, Roberto Tucci, S. J., pirmasis katalikas, kalbėjęs PBT ansamblėjoj, pareiškė IV PBT suvažiavime Uppsaloje:

Katalikai sveikina pastangas, siekiančias, kad bažnyčios pagalbėtų šių laikų pasauliui, savo varge ieškančiam tikrai žmogiško sprendimo taikos, vystymosi, santykių tarp generacijų, rasinių konfliktų, atviros ar užslėptos priespaudos ir smurto milžiniškomis problemoms.

STEBINT ir SVARSTANT

■ Suvažiavimas Uppsaloj

Ne tik dvasinis atsinaujinimas bei vienybė tarp krikščionių, bet ir socialinė žmonių gerovė, santaika tarp rasių, pagalba neturtingiems ir neišsivysčiusiems kraštams, karo sustabdymas Vietname — tokie tai buvo rūpesčiai, apėmę protestantų, ortodoksų ir kitų krikščionių sudarytos Pasaulio Bažnyčių Tarybos IV suvažiavimą liepos 4-20 Uppsaloj, Švedijoje.

Nors Katalikų Bažnyčia oficialiai šiai Bažnyčių Tarybai nepriklauso, tačiau šiame suvažiavime daugiau negu bet kada dalyvavo ir katalikai — ir kaip oficialūs stebėtojai - patarėjai, ir kaip paskirti pilnateisiai Tikėjimo ir Tvarkos komisijos nariai. Ypač didelio atgarsio susilaukė italo jėzuito Roberto Tucci, *Civiltà Cattolica* žurnalo redaktoriaus, kalba visai PBT ansamblėjai. Jis kalbėjo apie galimybę, jog ir Katalikų Bažnyčia galėtų įstoti į PBT, tik yra problemų: 1) *struktūrinė*, t. y. kaip Katalikų Bažnyčia turėtų būti atstovaujama (savo skaičiumi ji būtų pati didžiausia, turinti maždaug tiek narių, kiek visos PBT dabar priklausančios bažnyčios kartu); 2) *perorientavimo*, t. y. eiliniams tikintiesiems turėtų būti išaiškinama, jog įstojimu į PBT nėra atsisakoma savo tikėjimo savitumų (PBT neturi autoriteto, valdančio visas jai priklausančias bažnyčias, o teisleidžia rekomenduojamas, bet ne privalomas gaires).

Uppsalos suvažiavimas pasisakė už artimesnį bendravimą su Katalikų Bažnyčia, ypač kovojant prieš socialinį ir ekonominį neteisingumą pasaulyje.

■ ... o kaip pas lietuvius?

Jau II Vatikano suvažiavime dalyvavo protestantai stebėtojai, o Pasaulio Bažnyčių Tarybos IV suvažiavime Uppsaloj — katalikai stebėtojai - patarėjai. Tai matant, vis labiau imama pasigesti oficialesnių ryšių tarp lietuvių katalikų ir evangelikų organizacijų bei jų vadovybių.

Rodos, jau yra atėjęs laikas, kad ir į di-

džiuosius religinių organizacijų kongresus ar sinodus būtų kviečiami kitų krikščionių vadovaujantys asmenys garbės svečiais, o į svarbesnius svarstomuosius suvažiavimus — jų atstovai - stebėtojai - patarėjai. Nuosirdžiu pasveildimu, atvira kalba, dalyvavimu bendruose svarstymuose juk irgi ugdomas tarpusavis pažinimas ir glaudesni ryšiai, reikalingi visiems žmonėms, o tuo labiau krikščionims.

Gal pirma taip krikščioniška galėtų būti Amerikos Romos Katalikų Federacija, šaukdama savo Kongresą spalio 26 Čikagoje?

■ Religinis centras

Įvairiom progom mūsų spauda. Kunigų Vienybė, ALR Katalikų Federacija ir Ateitininkų Federacijos Taryba viešumon iškėlė lietuvių išeivių religinio centro reikalingumą. Jis buvo svarstomas liepos 18 ir Rytų Apygardos Lietuvių Kunigų suvažiavime Marianapolyje - Putname liepos 17-18. Ten teisingai pasisakyta: "Kadangi šis religinio centro steigimo tikslas yra pasauliečių aktyvesnis dalyvavimas Bažnyčios gyvenime, todėl ir galutinis jo sukūrimo planas paliktas pasauliečių iniciatyvai, bendradarbiaujant su Kunigu Vienybės centro valdyba" (*Draugas*, liepos 31). Vis dėlto, prieš steigiant šį centrą, dar turi išaiškėti jojo specialūs uždaviniai.

■ Religinis spausdintas žodis

Užsiminus apie teologijos mažakraujystę JAV (žr. šio "L. L." nr. 347 psl.), kažkaip prisimena ir lietuvių išeivijoje pasireiškianti ne tik teologijos, bet ir aplamai religinio spausdinto žodžio mažakraujystė. Tiesa, retkarčiais pasirodo viena kita gilaus pasaulėžiūrinio ar religinio turinio knyga, kaip A. Macinos "Niekšybės paslaptis" arba J. Girniaus "Žmogus be Dievo", bet tai tik retsvečiai.

Dažnokai skundžiamasi, kad religinei knygai nėra plačios rinkos. Tiesa, bet religinė knyga nėra išimtis: nėra plačios rinkos jokiai knygai išeivijoje, o vis dėlto grožinės

literatūros spausdinama daug daugiau. O spausdinama daugiau ne vien dėl to, kad daugiau ir perkama, bet ir dėl to, kad daugiau ir rašoma. Jei būtų daugiau aktualiai rašančiųjų religinėmis temomis, pasirodytų daugiau ir to pobūdžio knygų. Be to, per mažai gvildenami religiniai klausimai ir periodinėj spaudoj. Čia ir vėl susiduriama su pagrindine priežastimi, kurią galima būtų pavaizduoti vienu vieno kunigo posakiu: "Turiu daug plunksnų, bet nė viena nerašo".

Plunksną turi vedžioti mąstantis ir sugębantis išsireikšti žmogus. Pasigesdami gilaus ir aktualaus religinio spausdinto žodžio, pasigendame tokių žmonių. O be gyvos gilios minties nebus nei religinio atgimimo, nebus nei jo iššaukiančių darbų.

■ Pasitarimai dėl kapinių

Šv. Kazimiero lietuvių kapinių reikalams aptarti vasaros metu Čikagoj sušaukti pasitarimai, kuriuose dalyvavo ir tais reikalais susirūpinusių pasauliečių išrinkti atstovai, teikia daugiau vilties negu bet kada, kad bus atsižvelgta į žmonių pageidavimus.

■ Sava kalba savose pamaldose

Iš Detroito pasklidusi žinia, kad tragiškai žuvusio kun. Br. Dagilio laidotuvėse prieš velionies, jo giminių bei lietuvių detroitiečių norus vysk. V. Brizgys laikęs mišias angliškai, sukėlė nemažą pasipiktinimo bangą ne tik Detroite, bet ir kitur. Iš vysk. V. Brizgio laiško *Darbininkui* (liepos 24) aiškėja, jog tada buvo susidariusi kebli situacija, nes mišios buvo laikomos ne jo vieno, bet koncelebracijos būdu kelių kunigų, kurių tarpe buvo pora amerikiečių.

Tokiu atveju nepasitenkinimas turėtų būti nukreiptas kitur — į liturginių potvarkių leidėjus bei prižiūrėtojus, nepramatančius ar neprileidžiančius dviejų ar, reikalui esant, net ir daugiau kalbų vartojimo mišiose. Šiuo atveju, esant didelei lietuvių daugumai, nors jų tarpe pasitaikė ir amerikiečių, mišios galėjo būti laikomos lietuviškai su vienu kitų amerikiečių įsiterpimu angliškai.

Kun. B. Dagilio brolis Antanas *Darbininke* (VIII. 7) teigė, kad jau "3 dienos prieš

laidotuves viskas buvo susitarta su kun. kleb., kad laidotuvės bus lietuviškos... Tačiau šeštadienio rytą kažin kas reikalą patvarkė taip, kad laidotuvių mišios ir kitkas buvo laikoma anglų kalba".

■ Akiračiai: nauji, bet ar atviri?

Šią vasarą pasirodžiusio naujo lietuvių išeivių laikraščio *Akiračiai* leidėjai vedamajame pasisakė, jog dabartinėj spaudoj "ne visoms pažiūroms pakedenti randa vietos" ir todėl apsisprendė "naudotis spaudos laisve taip, kaip ir kiti naudojami: susiorganizuoti savo priemones... užimti bent kai kuriems tiems mūsų visuomeninio mąstymo takams, kurių kiti vengė". Leidėjai nepasako, kas tie vengiami takai yra, bet iš pirmajame nr. spausdinamos medžiagos nėra taip sunku tai suvokti, nes jame bent 8 psl. (iš 16) ištisai skiriami informacijai apie Lietuvą bei išeivių santykiams su ja nagrinėti; be to, iškeliamas nemažas "ne taip malonių" išeivijos visuomeninių (tikrų ar tariamų) negerovių.

Tiesa, mūsų spaudoj reikia dar daugiau objektyvios informacijos apie Lietuvą ir reikia aiškintis dėl mūsų santykių su ja... Negalima taip pat nuneigti tam tikro mūsų spaudos didesnio ar mažesnio "vienmintiškumo".

Kiek iš pirmojo numerio galima spręsti, *Akiračiai* duos daug informacijos apie Lietuvą, o tą numerį suredagavusiųjų rašiniai jau dabar užima aiškią poziciją platesniam bendravimui su kraštu. Kyla klausimas tik dėl *Akiričių* pavadinimo "atviro žodžio mėnraščiu": Ar jie tikrai bus atviri ir kitaip galvojančioms? Pirmajame numeryje nėra jokių diskusijų, kuriose dalyvautų skirtingai galvojant; dar svarbiau — redakcija lyg privilegijuoją "kaip ji" galvojančius, leisdama jiems pasirašyti slapyvardžiu, o "straipsniai, su kurių turiniu redakcija nesutinka, spausdinami tik pasirašyti". Su tokiu privilegijavimu ir apribojimu *Akiračiai* vargiai gali išplėsti mūsų spaudos laisvę, kurios sakosi pasigedę.

Toks pirmasis susipažinimo įspūdis su naujuoju leidiniu. Tik ateity bus galima tiksliau pasverti *Akiričių* įnašą lietuvių visuomenei.

Svarbūs yra tarp krikščionių beužsimezgą geri — sakykime, krikščioniški — santykiai. Svarbios yra ir juos aptariančios gairės, o taip pat ir kitų nuomonės apie jas. II Vatikano suvažiavimas išleido tokias visuotines gaires katalikams. Ką apie jas galvoja kiti krikščionys? Į tai atsako lietuvis evangeliku kunigas, šiame numeryje pats svarstydamas, o sekančiame peržvelgdamas kitų žymiųjų protestantų pasisakymus.

PROTESTANTŲ ĮVERTINIMAS KATALIKŲ BAŽNYČIOS DEKRETO APIE EKUMENIZMĄ

I

POVILAS DILYS

Mūsų XX amžius neabejotinai įeis į Bažnyčios istoriją kaip ekumeninis laikotarpis. Žodis "ekumenizmas" buvo seniau mažai vartojamas, bet dabar, ekumeniniam sąjūdžiui įgaunant vis didesnę reikšmę, girdime apie jį beveik kiekviename bažnytiniame susirinkime. Pradžioje ekumeniniu, t. y. bažnytiniu supratimu, visą žmoniją liečiančiu veiksmu, galėtume pavadinti tik pasaulinį misijos sąjūdį, bet greit po I Pasaulinio karo "ekumenizmu" vadiname jau specifinius santykius pačioje Bažnyčioje, t. y. susitikimus su kito krikščioniško tikėjimo broliu, pasikeitimą mintimis, bandymą neapriboti Bažnyčios veiklos vienos valstybės ribose, žiūrėti į kiekvieną bažnyčią iš tarptautinio taško, artėti dvasiniai, o visa tai daryti dėl vieno kilnaus tikslo: pildyti paties Jėzaus Kristaus maldoj išreikštą troškimą: "Kad visi būtų viena" (Jon. 17, 21).

Naujas ekumeninis įsisąmonijimas įsigalėjo bažnyčioje, ir todėl dabar kalbame apie modernų ekumeninį judėjimą. Į tą sąjūdį paskutiniu laiku su nepaprasta dinamika įsijungė Romos Katalikų Bažnyčia. To veikimo apvainikavimas yra Antrojo Vatikano suvažiavimo III-sios sesijos pabaigoje, 1964 m. XI. 21 d., Romoje paskelbtas *Dekretas apie ekumenizmą* (*Decretum de oecumenismo*).

Robert McAfee Brown kelią iki Dekreto

vadina "Romos keliu" (žr. jo *The Ecumenical Revolution; An Interpretation of The Catholic - Protestant Dialogue*, 1967, priedas). Anksčiau Romos Katalikų Bažnyčioje viešpatavo neigiamas nusistatymas ekumeninėms pastangoms už tos Bažnyčios ribų. Popiežius Benediktas XV buvo pakviestas dalyvauti pirmame pasauliniame Tikėjimo ir Tvarkos ("Faith and Order") kongrese. 1919 m. V. 16 d. jis labai šiltai priėmė Episkopų Bažnyčios atstovus iš JAV, bet jo atsakymas buvo neigiamas: "Romos Katalikų Bažnyčios doktrina ir praktika bažnyčios vienybės atžvilgiu yra žinoma; todėl jai neįmanoma suplanuotame kongrese dalyvauti" (*Dialogue On The Way...*, red. G. A. Lindbeck, 1965, 186 psl. Panašiai skamba popiežiaus Pijaus XI 1927 m. enciklika *Mortalium animos* ir parėdymai apie katalikų laikyseną Pasaulinės Bažnyčių Tarybos suvažiavimų atžvilgiu (Amsterdam 1948 m. ir Evanstone 1954 m.).

Daugelio katalikų teologų ir pasauliečių troškimas aktyviai dalyvauti ekumeninėje veikloje susilaukė pilno įvertinimo ir pripažinimo pas popiežių Joną XXIII. Jo vardas jau įrašytas į Bažnyčios istoriją, kaip vieno didžiausių XX-ajame amžiuje; jis yra taip pat gerbiamas daugelio nekatalikų su meile ir nustebimu. Jis įsteigė Krikščionių Vienybės Sekretoriatą, pasiuntė stebėtojus į

New Delhi Pasaulinės Bažnyčių Tarybos suvažiavimą, pakvietė nekatalikus, kaip stebėtojus, į II Vatikano suvažiavimą ir skatino juos reikšti savo nuomones bei sugestijas.

Tokioje pasikeitusioje atmosferoje pamažu susiformavo *Ekumenizmo dekretas*. Įsidėmėtina, kad II Vatikano suvažiavime jis buvo priimtas milžiniška balsų dauguma: 2129 balsų — už, prieš — tik 64 (11 — susilaikiusių ar negaliojančių balsų).

Tas dekretas visų pirma yra katalikiškas pareiškimas, nurodantis katalikams kaip elgtis šių laikų ekumeniniame sąjūdyje. Netiesioginiai jis kreipiasi ir į kitus krikščionis, nes ten yra diskutuojami Romos Katalikų Bažnyčios santykiai su kitomis bažnyčiomis. Todėl šis dekretas yra savo rūšies universalinis XX amžiaus krikščioniškas dokumentas.

Manome, kad šį istorinės svarbos katalikų dokumentą reikia bešališkai įvertinti iš protestantų pusės. O ir lietuviams katalikams yra juk svarbu žinoti, ką apie jų Bažnyčios pareiškimą galvoja kiti krikščionys.

Pagal šį dekretą, "vienas pagrindinių visuotinio II Vatikano susirinkimo tikslų yra atstatyti vienybę tarp visų krikščionių" (*Ada Apostolicae Sedis, commentarium oiticialle*. t. 57, 1965, 90 psl.; lietuviškas vertimas: *II Vatikano susirinkimo dokumentai*, II dalis, 1968, 23 psl.). Todėl dekretas giria kiekvieną pastangą tam tikslui pasiekti, o ypatingai ekumeninio sąjūdžio ženklus. Dekretas tiesioginiai neapibrėžia, kas yra "ekumeninis judėjimas"; bet 4 paragrafe skaitome: " 'Ekumeniniu sąjūdžiu' yra laikomi darbai ir užsimojimai, suplanuojami ir organizuojami krikščionių vienybei ugdyti, žiūrint įvairių Bažnyčios reikalų ir laiko aplinkybių" (*Acta...*, 94 psl.; lietuviškas vertimas, 29 psl.).

Toks veikimas yra Dvasios malonės ženklas. Ta malonė gausiai veikia ir už Romos Katalikų Bažnyčios ribų; tarp atsiskyrusių brolių taip pat plečiasi vienybės idėja: "Ši malonė yra visur paveikusi labai daug žmonių. Šventajai Dvasiai veikiant, ir nuo mūsų atsiskyrusių brolių tarpe vis labiau plečiasi sąjūdis visų krikščionių vienybei atstatyti" (*Acta...*, 90 psl.; lietuviškas vertimas, 24 psl.).

Reikia pažymėti, kad čia dekretas ekumenizmą supranta daugiau kaip reikalavimą eiti prie vienybės, bet jame randame netiesioginius pareiškimus apie Pasaulinę Bažnyčių Tarybą. Dekrete ji nėra paminėta, bet kiekvienas, kuris yra susipažinęs su Pasaulinės Bažnyčių Tarybos pagrindais, supranta jų įtaką Dekreto formulavimui. Pavyzdžiui, įvade skaitome: "Šiame vienybės sąjūdyje, kuris vadinamas ekumeniniu, dalyvauja visi garbinantieji triasmenį Dievą ir išpažįstantieji Jėzų Viešpačiu bei Išganytoju" (*Acta...*, 90 psl., liet. vertimas, 24 psl.). Tai yra niekas kita, kaip pagrindinė Pasaulinės Bažnyčių Tarybos tezė, priimta Amsterdamo ir modifikuota New Delhi.

20 paragrafe dekretas vėl tą tezę cituoja: "Mūsų dėmesys, visų pirma krypta į tuos krikščionis, kurie vieno Dievo- Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios — garbei viešai išpažįsta, kad Jėzus Kristus yra Dievas ir Viešpats, vienintelis Dievo ir žmonių tarpininkas" (*Acta...*, 104-105 psl.; liet. vertimas, 43 psl.).

Ekumeninė mintis II Vatikano suvažiavimui yra taip svarbi, kad net visa katalikų teologija privalo būti ja persunkta. Kunigų ir vyskupų prieauglis turi atitikti ekumeninę tikrovę. Todėl dekretas ragina: "Labai svarbu, kad busimieji ganytojai ir kunigai būtų gerai pasisavinę šitaip (t. y. ekumeniškai), o ne polemiskai išdėstyta teologiją..." (*Acta...*, 99 psl.; liet. vertimas, 35 psl.).

Dekretas ragina kiekvieną kataliką veikti ekumeniškai: "Šis šventasis Susirinkimas ragina visus katalikus įžvelgti laiko ženklus ir uoliai dėtis prie ekumeninio sąjūdžio" (*Acta...*, 94 psl.; liet. vertimas, 29 psl.). Dėl vis didėjančio įsijungimo džiaugiamasi: "Šis šventasis Sinodas su džiaugsmu mato, kaip katalikai vis labiau įsijungia į ekumeninę veiklą, ir skatina viso pasaulio vyskupas ją sumaniai puoselėti ir išmintingai jai vadovauti" (*Acta...*, 96 psl.; liet. vertimas, 31 psl.).

II Vatikano suvažiavimo dokumentuose *Dekretas apie Ekumenizmą* užima žemesnę vietą, negu *Konstitucija apie Bažnyčią*, bet, nežiūrint to, turi ypatingą teologinę reikšmę. Jeigu šio dekreto interpretacija išplaukia iš *Konstitucijoje apie Bažnyčią* paskelbtų pagrindų, tai taip pat šios konstitucijos

PAULIAUS VI ENCIKLIKA APIE GIMIMŲ KONTROLIAVIMĄ

Kaip ji buvo parengta ir sutikta

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Visoj Bažnyčios istorijoje, tur būt, joks kitas popiežiaus viešai paskelbtas nutarimas nesusilaukė tokios greitos ir stiprios reakcijos, kaip Pauliaus VI liepos 29 išleista "Žmogaus gyvybės" (*Humanae vitae*) enciklika, draudžianti ir toliau gimimų kontroliavimą dirbtinėmis priemonėmis. Reakcijos greitumas, žinoma, dalinai priskirtinas greitom žmonių susižinojimo priemonėm. Tačiau patį reakcijos pobūdį — pasisakymus ne tik už, bet ir prieš — iššaukė pats klausimo

opumas bei popiežiaus nutarimo aplinkybės.

Klausimo opumas yra savaime suprantamas: gimimų kontroliavimas liečia: 1) pačius intymiausius vedybinio gyvenimo partnerių santykius bei jų šeimos prieauglį ir 2) visuotinai svarbų žmonijos gausėjimą.

Popiežiaus nutarimų aplinkybės buvo tokios: viešajai opinijai vis labiau atkreipiant dėmesį į žmonijos gausėjimą, tobulėjant dirbtinėms gimimų kontroliavimo prie-

išaiškinimas be *Dekreto apie Ekumenizmą* nebūtų nei pilnas, nei pilnai suprantamas. Popiežius Povilas VI aiškiai tai pareiškė, kada tie du dokumentai buvo paskelbti.

Dekrete apie Ekumenizmą sąvokos "ekumenizmas" ir "ekumeninis sąjūdis" yra skirtingai suprantamos. Ekumeninis sąjūdis yra judėjimas, pradėtas už Romos Katalikų Bažnyčios ribų, ir atsiskyrusieji broliai yra jo reprezentantai, kaip pvz. New Delhi formulavimo kartojimas. Ekumenizmas gi yra visuotinė idėja, dvasia, kuri yra gyva visų krikščionių tarpe, kuria persiimti privalo ir katalikai.

Toks skirtingų sąvokų naudojimas nėra atsitiktinis dalykas. Vatikano suvažiavimas nori čia rimtai pabrėžti, kad nėra ir negali būti dvigubo ekumenizmo, vieno Katalikų Bažnyčios, o kito kitur. Egzistuoja tik vienas paskutiniu laiku taip aktyviai veikiantis ekumenizmas. Romos Katalikų Bažnyčia tą vienintelį ekumenizmą pilnai pripažįsta. Tokį II Vatikano nusistatymą atskleidžia dekretas I skyriaus antgalvis: *Katalikiškieji ekumenizmo pagrindai* (*De catholicis oecumenismi principiis; Acta*, 91 psl.; liet. vertimas, 25 psl.).

Čia reikia atkreipti dėmesį į faktą, kad dekreto projekto tas skyrius buvo pavadin-tas kitaip, būtent — *Katalikiškojo ekumenizmo pagrindai*. Bet galutinis tekstas buvo sąmoningai pakeistas tvirtinant, kad skleisti katalikiškąjį ekumenizmą yra tas pats, kaip ir išsižadėti ekumenizmo; tai reikštų, remti dvigubą ekumenizmą ir skaldyti jėgas (žr. kard. Jaeger, *Das Konzildekret*, 1965, 55 psl.). Po tokio stipraus pareiškimo atrodo labai keista, kad J. Slagis savo straipsnį apie šį dekretą pavadinio "Katalikiškas ekumenizmas" (*Mūsų Sparnai*, Nr. 22, 1967, birželis, 22 psl.). Toks terminas teologiškai negzistuoja.

Nežiūrint visų pastangų pozityviai įvertinti ekumeninį sąjūdį, privalome šioje vietoje pastatyti lemiamą klausimą, ar tikrai II Vatikano suvažiavimas su savo *Konstitucija apie Bažnyčią*, su savo pasisakymais apie nekatalikų bažnyčias ir religines bendruomenes neprieštarauja tikram ekumenizmui? Į šį klausimą bandysime atsakyti sekančiame "Laiškų Lietuviams" numeryje ir kartu padaryti apžvalgą žymių protestantų teologų pasisakymų apie *Ekumenizmo dekretą*. (*Tęsinys sekančiame numeryje.*)

monėms, plečiantis jų vartojimui, pagaliau ir vis labiau vystantis teigiamesnėms pažiūroms į Vedybinį gyvenimą, Katalikų Bažnyčia turėjo tarti savo žodį vedybinės moralės klausimais. Iki tol galiojo Pijaus XI ir Pijaus XII draudimai vartoti bet kokias dirbtinas priemones gimimams reguliuoti.

II Vatikano suvažiavimo pradžioj persvarstymo reikalą iškėlė melkitų patriarchas Maximos IV, kanadietis kardinolas Leger ir belgų kardinolas Suenens. Išėmęs iš suvažiavimo kompetencijos, popiežius šio klausimo svarstymą pasiėmė pats, pagalbon pasikviesdamas specialistų komisiją. Komisija nepriėjo vieningos nuomonės, bet didele dauguma (70 iš 84) buvo už draudimo atliuosavimą. Popiežius vis žadėjo paskelbti nutarimą, bet vis delsė. Tuo tarpu milijonai žmonių turėjo gyventi, tūkstančiai kunigų turėjo besiteiraujantiems patarti. Nors popiežius buvo pasakęs, kad, ligi jis nutars, draudimas tebegalioja, visa eilė ne tik eilinių, bet ir tarptautinio masto teologų ėmė kitaip argumentuoti, visa eilė išpažinčių klausytojų ėmė tikintiesiems kitaip patarti, pasinaudodami dėsniu, jog nuostatas, kuriuo suabejojama, nesaisto; pagaliau vienas kitas, vyskupas, pvz. Miuncheno kardinolas Doepfner, išleido tam tikras laikinas laisvesnes pastoracines gaires.

Popiežiaus gi nutarimas buvo laukiamas, bet griežtas uždraudimas — nesitikėtas svariai Bažnyčios — tikinčiųjų, kunigų, teologų ir pačias hierarchijos — daliai. Nemaža vyskupų ir net kardinolų pakartotinai popiežiui patarė draudimo nebepakartoti. Vis dėlto draudimas buvo paskelbtas — lygiai toks pat, kaip anksčiau.

ENCIKLIKA

Enciklikoje popiežius pareiškė, kad žmonėms žymiai pagausėjus pasauly, pasikeitus ekonominėms, darbo ir auklėjimo sąlygoms, taip pat ir pačioms pažiūroms į moterį, į vedybinę meilę ir vedybinio akto prasmę, o ypač žmogui apvaldžius gamtos jėgas ir net savo kūną. Bažnyčiai, turinčiai kompetenciją moralės klausimuos, reikia naujai persvarstyti vedusiųjų pareigas, ypač kiek jos liečia gimimų kontroliavimą. Priminė, jog tam tikslui buvo sudaryta ko-

misija, kurios išvados vis dėlto negalėjo būti laikomos galutinėmis, nes nebuvo vienbalsio sutarimo, o ypač dėl "tam tikrų sprendimo kriterijų,... kurie nutolo nuo moko-mojo Bažnyčios autoriteto pastoviai ir tvirtai pateikiamo moralės mokslo". Po išsamių studijų buvo prieitos sekančios išvados. Į žmogų reikia žiūrėti visuotiniu žvilgsniu, pagal kurį vedybos yra Dievo įsteigta institucija. Joje vedusieji dovanojasi viens kitam ir linksta į savo būtybių susivienijimą, siekdami bendradarbiauti su Dievu gimdant ir auklėjant vaikus. Vedybinis aktas turi dvi neperskiriamas prasmes: vieni-jimosi ir gimdymo. Todėl "kiekvienas moterystės aktas privalo būti atviras gyvybės perdavimui". Į šį dėsni turi būti atsižvelgta, net atsakingai ir išmintingai ribojant vaikus. Dėl to abortas ir sterilizacija yra uždrausti, o "taip pat kiekvienas veiksmas, kuriuo prieš vedybinį aktą, laike jo ar po jo, vystantis natūraliom pasekmėm, siekiama kaip tikslo ar kaip priemonės, nepradėti naujos gyvybės".

Leidžiama naudotis natūraliais nevaisingumo periodais, bet ir tai ne nuolatos ir tik iš tikro reikalo vengiant vaikų. Taip pat leidžiama gydantis naudotis medicininėmis priemonėmis, nors jos ir kliudytų naujai gyvybei prasidėti.

Valstybių valdžios yra prašomos užlaikyti viešąją moralę. Mokslininkai yra skatinami toliau tyrinėti galimybes gimimus kontroliuoti naudojantis natūralaus nevaisingumo periodais. Vedusiųjų poros yra raginamos enciklikoj išdėstytiems nuostatom paklusti, kunigai — juos tiksliai aiškinti, o vyskupai — šį mokslą saugoti bei jo tobulam užlaikymui puoselėti visas galimas ekonomines, kultūrines bei socialines sąlygas.

REAKCIJA

Reakcija į encikliką buvo greita ir stipri — ir tai ne iš kitų, bet pačių katalikų. Atsiliepimai buvo ir tebėra gausūs.

Vyskupai, su kai kuriom išimtim, viešai pakluso ar bent viešai neprieštaravo enciklikai. Į juos gi pačioj enciklikoj (o taip pat slapto raštu) buvo kreiptasi ją paremti. Vieni, žinoma, iš širdies pritarė enciklikai; jie

Viena iš devynių Algimanto Kezio, S. J., fotografijų, atrinktų nuolatiniam išstatymui Čikagos Meno Institute. Kitos jau buvo anksčiau įdėtos "Laiškuose Lietuviams".

gyrė popiežių už drąsą, dėkojo jam už aiškių žodį (pvz. Airijos kardinolas Conway), patys išreiškė savo paklusnumą ir ragino kunigus bei tikinčiuosius paklusti. Kiti buvo santūresni: net pareikšdami savo ištikimybę popiežiui, pastebėjo, jog ši enciklika nėra neklaidinga, kad popiežiui reikėjo dau-

Krikščioniskų vedybų šventumas sudaro ypatingą rūpestį Bažnyčios mokomajai misijai... Šis rūpestis atsispindi popiežiaus Pauliaus VI naujojo enciklikoje... Mes, JAV vyskupai, jungiamės su juo, ragindami savo kunigus ir žmones nuoširdžiai priimti tai, ką jis moko, nuodugniai studijuoti ir to šviesoj suformuoti savo sąžines.

— JAV vyskupai

giau konsultacijos, kad žmonėms ir kunigams sunku encikliką išaiškinti ir priimti (Miuncheno kardinolas Doepfner), o kai kurie, vietoj aiškaus raginimo paklusti, tikinčiuosius teskatino "savo sąžines formuojant, atsižvelgti į enciklikas" (olandų kardinolas Alfrink). Bet buvo ir tokių, kurie aiškiai pasisakė nepaprastai nustebę tokiu popiežiaus sprendimu (Kroonstado vysk. Van Velsen, O. P.), o pora olandų vyskupijų valdytojų tikintiesiems patarė ir toliau patiems apsispręsti.

Taigi, Pietų Afrikos arkivysk. D. Hurley teigimu, "mes negalime slėpti to fakto, kad yra vyskupų, kuriems enciklikoj išvedžioti argumentai neatrodo įtikinantys ir kurie jaučia, jog turėjo būti pilnesnė ir atviresnė konsultacija dėl šios problemos". Jis patarė vyskupams susieiti ir grupėmis reikalą aptarti.

Spaudoj pasirodžiusiomis žiniomis, 75-80% katalikų teologų yra už draudimo panaikinimą. Nedaug teologų pasisakė už popiežiaus nutarimą (kaip pvz. prel. A. Vaughan, Amerikos Katalikų Teologų Sąjungos prezidentas). Daug gausesni buvo pavieniai ir grupiniai teologų pasisakymai prieš encikliką: jų tarpe tarptautinio masto moralės ir dogmatinės teologijos ekspertai B. Haering (parašęs monumentalinį "Kristaus įstatymo" veikalą), J. Noonan (monumenta-

linio veikalo "Contraception" autorius), Karl Rahner, Hans Küng (pavadinęs encikliką nauju "Galilejo atveju"), 500 JAV katalikų teologų, filosofų ir kt. Jų teigimu, besiremiančiu II Vatikano nutarimais. Bažnyčioje yra pakankamai stipriai įsivyravusi argumentais paremta pažiūra, kad ne kiekvienas vedybinis aktas turi būti atviras naujos gyvybės atsiradimui: jis tam tikrais atvejais gali būti nukreiptas ir tik į kitą vedybinio gyvenimo tikslą — tarpusavio meilės išreiškimą; todėl bent kai kuriais atvejais yra leistina vartoti ir dirbtines gimimų kontroliavimo priemones.

Daug kas pasisakė prieš būdą, kaip buvo prieita prie šio encikliko paskelbto nutarimo.

AUTORITETO PROBLEMA

Nors ir kaip yra svarbi gimimo kontrolės moralė, visas šios enciklikos tebesitęsias epizodas liečia dar kitą — gal net dar svarbesnį — *vienų vieno* popiežiaus autoriteto klausimą. Sąmoningai sakome *vienų vieno* dėl to, kad ši moralės klausimą visai Bažnyčiai apsiėmė išspręsti pats vienas popiežius: esminiai — be vyskupų, be teologų ir be tikinčiųjų. Tiesa, jis sudarė patariamąją komisiją, bet jos daugumos išvadų nesėkė; jis leido norintiems vyskupams pasisakyti raštu, bet sprendė pats, be jų — ir bent dalinai prieš jų nuomones, prieš tarptautiniai žymių teologų svarias pažiūras ir prieš daugelio sąmoningų tikinčiųjų įsitikinimus, patirtį ir praktiką.

Tas *vienų vieno* popiežiaus autoriteto naudojimas gal ir buvo galimas pereitais šimtmečiais, kada monarchinė laikų dvasia istoriniai suprantamais motyvais labai pabrėžė popiežiaus primatą. Tačiau tie laikai jau praėję. Paties popiežiaus Pauliaus VI pasakymu, visa Bažnyčia ima vis labiau suvokti save. Ji nėra vien popiežius, bet ir vyskupai ir tikintieji. II Vatikano suvažiavimas oficialiai pripažino Bažnyčios vadovaujančią galią glūdinti, šalia popiežiaus, ir vyskupuose — jų solidariame kolegiškume. Be to, II Vatikano suvažiavimo dokumentuose yra daug ženklų, toliau nušviečiančių kitą krikščioniškos bendruomenės tikrovę, jau nuo seno vadinamą *sensus fidelium*,

t. y. tikinčiųjų galią - nuovoką suvokti, kas tiesa. Reaguojantieji į popiežiaus encikliką kaip tik pasigenda jo sprendime pilnesnio vyskupų ir vedybine patirtimi besiremiančių tikinčiųjų atsiklausimo. Pabrėžiama, kad nutarimas ne tik neatsižvelgia, bet tiesiog prieštarauja daliai kardinolų ir vyskupų nuomonėms, teologų augančiai daugumai (priskaitoma apie 80%), paties popiežiaus sudarytai specialistų komisijos daugumai (70 iš 84), III Pasauliečių Apaštalavimo Pasauliniam Kongresui, daugelio katalikų ir kitų krikščionių nuovokai bei praktikai, pagaliau ir daugeliui kitų krikščionių bažnyčių nutarimams.

Taip pat pastebima, kad, paties Pauliaus VI noru, ši enciklika nėra paskelbta *ex cathedra*, t. y. nėra neklaidinga. Pridedama, kad istorijoje pasitaikė panašaus pobūdžio popiežiaus nuostatų ir potvarkių, kurie vėliau buvo atšaukti ar net rasti klaidingi: pvz. 1302 m. Bonifacijus VIII iškilmingai paskelbė, kad "kiekvieno žmogaus išganymui yra visiškai būtina priklausyti Romos popiežiui" (dabar pati Bažnyčia skelbia,

Romos katalikai privalo gerbti popiežiaus autoritetą ir jo nutarimus. Asmeninė sąžinė negali aplenkti tokių autoritetinių pranešimų, kaip popiežiaus laiškų. Tačiau, kiek tai liečia vedybinio gyvenimo normas, yra daug faktorių, kurie apsprendžia asmeninę sąžinę, kaip pvz. tarpusavė meilė, sąlygos šeimoj ir socialinės aplinkybės... Diskusijos apie šią encikliką gali pagelbėti geriau suprasti autoritetą Bažnyčioj ir jį tinkamiau naudoti.

— Olandijos vyskupai

kad net Katalikų Bažnyčiai nepriklausantys gali būti išganyti); 1185 m. Urbonas III iškilmingai ir griežtai uždraudė už paskolinimą imti palūkanas, nes tai nuodėmė (dabar visus bankininkus reikėtų už tai pasodinti į kalėjimą), o 1832 m. Grigalius XVI pažiūrą apie žmogaus sąžinės laisvę pavadino "klaidinga... ir dar tiksliau — klaidėjimu", t. y. tą pačią pažiūrą, kurią pats dabartinis popiežius Paulius VI patvirtino, patvirtindamas II Vatikano visų vyskupų suvažiavime

priimtą dokumentą apie religinę laisvę... (Kaip į kiekvieną valdžios įstatymą, taip ir į popiežiaus nuostatą reikia žiūrėti iš istorinės perspektyvos. Tik supratęs anų laikų aplinkybes ir idėjas, galima suprasti ir įvertinti tiek valdžios, tiek popiežiaus praėjusių laikų nuostatų prasmę ir reikšmę.)

Enciklika — kiek tai liečia jos nutarimą — yra Pauliaus VI balsas: ji vargiai laikytina vyskupų kolegiškumo ir tikinčiųjų nuovoką išreiškiančiu balsu. Dalis Bažnyčios, kuri yra sąmoningai jautri toms bažnytinėms tikrovėms, pastebi tą stoką bei dėl jos kylančius enciklikos trūkumus ir į tai reaguoja.

Tas reagavimas nėra hedonistų, išdidžių, nepaklusniųjų balsas. Negalima sakyti, kad enciklikos kritikų tarpe tokių visai nebūtų, bet taip pat negalima tvirtinti, kad visi jie tokie yra. Yra giliai jautrių bažnytinei tikrovei — ir kaip tik dėl to taip kalbančių. Ne be reikalo kardinolas Alfrink sako, kad schizmos nebus. Schizmos tikrai nebus, nes čia reaguoja dalis Bažnyčios — nebent bažnytinė vadovybė ims labiau vertinti išleistą normą, negu Bažnyčios dalį. Čia kalba dalis sąmoningos Bažnyčios: ir jei ji taip ir toliau jausis, ji nebus nutildoma.

Paulius VI sakėsi, spręsdamas šį klausimą, jautęs atsakomybės našą ir daug kentėjęs. Toj kančioj jį užjaučiam. Negalima nei abejoti jo gera valia, pastangomis, nei enciklikoj išreikštais principiniais vedybinio gyvenimo šventumo idealais. Tačiau klausimas eina apie kai kuriuos svarbius praktiškus tų principų pritaikymus. Tad, suprantant tą patirtą popiežiaus kančią, nesulaukiamai kyla klausimas: O kas būtų buvę, jei jis būtų pasidalinęs sprendimu su savo broliais vyskupais, kuriems irgi pavesta kolegiškai ir solidariai vadovauti Bažnyčiai? Kas būtų buvę, jei dar daugiau ir atviriau būtų buvę atsižvelgiama ir į vedybinę tikrovę giliai patiriančių Bažnyčios narių išmintį? Gal tada popiežiui ir kančia būtų buvęs mažesnė, gal ir atsakomybės našta būtų lengvesnė, gal ir tiesa būtų buvęs matyta iš daugiau pusių, gal — pagaliau — ir ši daugeliui kitiems skausmą suteikusi ir tebesuteikianti krizė būtų buvęs išvengta.

LEONARDAS ANDRIEKUS

NAUJOJ ŠVIESOJ

Vytauto Didžiojo godos

POPIEŽIUI

I

*Jie aiškino Marienburge,
Kaip meiliai laimini minias,
Kurios į Kryžių karą traukia
Kovoti prieš mane.*

*Galvojau, kad nelaimintum,
Jei sužinotum,
Ką jie mums daro
Šventkario pamišime–
Tada iškeiktum juos,
O Lietuvą žegnotum,
Ir spaustum prie širdies
Jų nusiaubtas žemes.*

*Šaukiau:
Nelaimintum, nelaimintum
Ugny apgruzdusių sodybų
Nei girioj apkraujuotų samanų
Iš mano tieskalbos
Jie šaipėsi Marienburge–
Aš nebuvo dar tavo,
Viešpatie, sūnus...*

*Iš spaudai rengiamo Leonardo
Andriekaus, O.F.M., eilių rin-
kinio "Po Dievo antspaudais".
Iliustracijos Pauliaus Jurkaus.*

II

*Ilgai nelaukus,
Vilgė mano galvą
Dievo šaltiniai
Ir šventa Chrizma.
Sveikino karaliai tavo naują sūnų,
Paukštė, į Šiaurės žemę skrisdama...*

*Tenai dar niekas,
Niekas nežinojo,
Jog tokį sūnų
Glėbyje turi–
Tu gal iš tolo Lietuvą žegnojai,
Lyg baltą gulbę vėjų sukury.*

*Paskui jau aiškiai
Ženkla kryžiaus dėjai
Ant Vorkslos upės
Prakeiktų krantų–
Deja, ten stepės kraujumi žydėjo–
Gėdai išreikšti žodžio nerandu...*

*Žalgirio dienai
Negavau žegnonės–
Į gyvą ugnį
Išėjau aklai...
Mane ten stūmė atkeršos vilionė–
Matomi saulėj pergalės ženklai.*

III

*Prieš tavo valią, Tėve, nesišiaušiau,
Nors kartais ji skaudi atrodė.
Nekilo čia erezijų,
Nebuvo riausių–
Iš mano lūpų neišslydo
Piktas žodis...*

*Stebėjau, kai
Kai tavo numylėti sūnūs šiaušėsi,
Kuriems vainiką ant galvos
Buvai uždėjęs–
Tu nežinai, ką maldnamiuos,
Tu nežinai, ką vaišėse
Jie prieš tave kuždėjo!*

*Ir prieš mane tave jie kurstė:
Dėl vainikavimo karaliumi
Jie šnypstė, kaip gyvatės.
Per juos štai be karališkos garbės
Žengiu į karstą –
Žemes apkrikštijęs,
Maldoves statęs...*

VYSKUPUI MOTIEJUI

I

*Dievo tarne,
Kurio gyslose Šventupės ošia,
Dvasioj šventmarės užia–
Skleisk Viešpaties paguodą
Raudų ir liaupsių genčiai!*

*Tavo rankos
Nesuteptos krauju,
Dvasia neperlaužta
Veidmainiškos bangos.
Iškelk rankas, atsklęsk širdies duris
Ten, piliakalniuos, dūsta jie
Be tavo trigubos žegnonės.*

*Šventųjų vandenų balsai,
Pakimę šimtmetinėje raudoj,
Nepereina per storą laiko sieną–
Dabar jau tau eilė
Paguodą skleist
Gyviem ir mirusiem.*

II

*Dievo tarne,
Jei paregėsi blyksinčių ugnele
Senutės Šatrijos delne,*

*Neužsidek, neišsigąsk–
Žinok, kad jie dar ieško suraminimų
Senoj liepsnoj.*

*Nauja šviesa
Dar per stipri akim,
Lig dugno panertom
Į amžių glūdumas,
Nauja tiesa
Dar per sunki jausmam,
Iš vieno susiliejusiem
Su nemarių pavasarių daina.*

*Švelniau, švelniau
Kelk savo sunkų balsą,
Plačiau, plačiau
Atverk širdies duris,
Ir jie klusniai suklups aplink tave,
Kaip gubos rudeni suklumpa
Aplink atlaidžią saulę.*

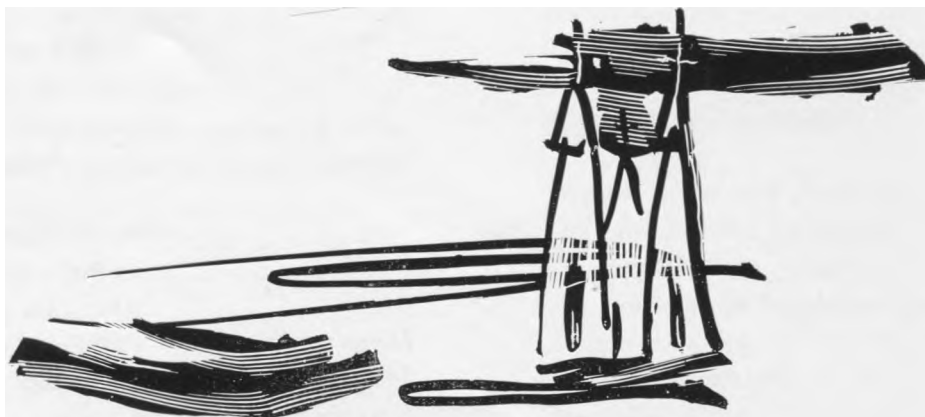
*Jie čia visi,
Lyg prinokintas kūlei grūdas,
Negali žiemavot po atviru dangum–
Surink, sunešk tuos aukso pėdelius
Į Dievo kluoną!*

III

*Dievo tarne,
Po auksu žėrinčia mitra
Dabar jau tu aukštesnis už visus;
Dabar tave regės
Ir Galvės ežero banga,
Ir panerių pušynai,
Ir vargšų minios.*

*Jau nereikės
Bepasistiebti nė vienam,
Kad pamatytų pastoralinę krivulę
Ganyk didžiūnus pilyse,
Vargšus lūšnelėse,
Kaip mėnuo gano klystžvakes
Lydos paliūnėj.*

*Tu kriviu krivis
Melsvų konvalijų drabužiuose;
Tu dainių dainius
Su dieviškomis sutartinėmis–
Ženk Viešpaties takais
Pro amžių kauburius
Į mūsų širdis!*

FOTOGRAFIJA - NAUJAKŪRYBINĖ TECHNIKA

JUOZAS MELIULIS

Jau XVIII-ajame amžiuje mokslininkai žinojo, kad kai kurie sidabro junginiai, ypatingai sidabro nitratas, pajuosta šviesoje. Bet pirmieji eksperimentai, kuriuos galėtume vadinti fotografiniais, buvo pradėti tik 1802 metais. Tuo laiku anglų mokslininkas Thomas Wedgwood darė stiklo tapybos kopijas ant sidabro chloridu padengto popieriaus. Su juo kartu dirbo ir fizikas Humphrey Davy. Jiedviem pasisekė šviesos pagalba pagaminti siluetus ant fotografinio popieriaus. Su labai primityvia kamera jiems pavyko padaryti ir daiktų nuotraukas. Vėliau, jau su lenzės pagalba, Davy padarė saulės disko fotografiją. Tuo laiku chemija buvo dar nepakankamai pažengusi ir dėl to jie neturėjo priemonių nufotografuotam paveikslui užfiksuoti. Atvaizdas buvo trumpalaikis. Po kurio laiko šviesoje visas paveikslas pajuosdavo.

Tik po 33 metų, atseit 1835 metais, anglų išradėjas William Henry Fox Talbotas pastebėjo, kad stiprus paprastos druskos skiedinys gali ištirpinti šviesos negavusį sidabro chloridą. Tuo būdu ant popieriaus palieka tik šviesos paveiktos vietos. Viena iš Talboto 1835 metais padarytų nuotraukų yra dar išlikusi.

Nors Talbotas ir yra laikomas tuo pionieriumi, kuris moderniajai fotografijai padėjo pagrindus, jo metodas nėra pirmasis. Prieš jį buvo prancūzų mokslininkas Joseph Nicéphore Niepce ir jo pasekėjas Louis Jacques Maude Daguerre. 1822 metais Niepce išrado litografinį spausdinimo būdą, vadinamą heliograviūra. Jis uždengdavo fotografines plokšteles permatomu popieriumi, ant kurio būdavo nupieštas paveikslas, ir jas išstatydavo saulėje. Šitas spausdinimo būdas buvo labai naudingas fotografijai, ir kai kurie jo principai dar ir šiandien yra naudojami. Bet fotografijai jis buvo nepakankamas. Niepcei faktinai jau pavyko kameros pagalba padaryti nuotraukas, bet jose buvo tik daiktų siluetai dangaus fone. Vienai nuotraukai reikėjo 12 valandų išlaikymo. Jo metodu fotografuoti buvo galima tik tai vasarą, nes žiemą diena per trumpa. Niepcei mirus, jo eksperimentus tęsė jo bendradarbis Daguerre. Jis naudojo sidabro jodidu padengtas plokštes. Bet jos buvo nepakankamai jautrios. Ir po labai ilgo išlaikymo jis negaudavo ryškaus vaizdo. Tačiau vieną rytą jis pastebėjo, kad viena plokštė, kuri buvo palikta spintoje per naktį, nežiūrint trumpo išlaikymo, rodė labai aiškų vaizdą. Pasirodė, kad toje spintoje buvo indas su gyvsidabriu, kurio garai susikondensavo ir nusėdo ant plokštės ir tuo būdu išryškino vaizdą. Daguerre šį procesą ištobulino ir 1839 metais paskelbė. Šis procesas buvo vadinamas daguerrotipija.

Tačiau daguerrotipinė fotografija buvo pozityvi, ir iš originalo nebuvo galima padaryti daugiau kopijų. Sekančiais 1840 metais Talbotas išrado naują procesą, vadinamą kalotipija. Šiuo būdu fotografuojant, originalas buvo neigatyvas, ir iš jo buvo galima padaryti kiek norima kopijų. Išlaikymo laikas su trumpėjo iki 30 sekundžių. Su šiuo išradimu fotografijai buvo padėtas paskutinis kertinis akmuo. Po to fotografinė technika vystėsi labai sparčiai.

Meno pasauly fotografijos reikšmė buvo katastrofiška. Ji buvo ta pavojinga konkurentė, kuri atėmė iš menininko kasdieninę duoną ir patį meną ištūmė į visai kitas vėžes. Šiandieninis meno veidas, daug didesne dalimi, negu daugelis iš mūsų tai drįsta pripažinti, yra fotografijos suformuotas.

Kai fotografija perėmė gautos formos reprezentaciją plokštumoje, menininkai

pajuto reikalą šalintis nuo gamtos. Anksčiau menas ir gamta buvo labai intymiaime santykiuose. Gamtos ir meno ribos buvo neaiškios. Fotografijai gimus, atsirado reikalas išryškinti ribas tarp fotografijos ir meno ir tuo pačiu tarp meno ir gamtos. Tuo laiku, neretai dar ir šiandien, fotografija buvo laikoma gamtos kopija, ir kūrybinis momentas jai nebuvo pripažįstamas.

Koks yra fotografijos ir gamtos santykis? Visų pirma fotografija nėra gamtos kopija. Net ir dokumentinė fotografija, kurios tikslas yra kiek galima tiksliau perteikti ar išreikšti realybę, nėra laisva nuo kūrybinio elemento. O estetiškas momentas yra net būtinas. Geras leidinys, gera knyga ar žurnalas niekad nenaudos tokių fotografijų, kurios yra blogai estetiškai apipavidalintos.

Fotografijai, kaip ir visoms kitoms kūrybinėms technikoms, gamta yra tik žaliava. Žinoma, fotografija, kaip ir visos kitos technikos, turi savo apribojimus. Tuo tarpu, nors jos technika yra labai toli pažengusi per paskutinius 50 metų, jos apribojimai yra griežtesni kaip kitų technikų. Tradicinėms technikoms pajėgus kūrėjas gali lengvai pasiekti tobulą turinio ir formos sintezę, neprarasdamas išsireiškimo laisvės. Fotografui tai atsiekti yra dar gana sunku. Gamtos vaizdo perteikimas yra automatiškas: pati gamta tai atlieka. Bet turinio įforminimas yra labai sunkus. Tapytojas nevietoj stovintį medį gali perkelti, kur tik jis nori. Fotografas to padaryti negali. Tradicinis kūrėjas formines problemas sprendžia ant popieriaus, škiecuose. Fotografas jas sprendžia kojomis. Mylių mylias jis turi išvaikščioti, kol suranda tinkamą motyvą. Neretai jis turi karstyti ant tvorų, brautis į uždarytas vietas ar į svetimą nuosavybę ir sueiti į konfliktą su tvarkos saugotojais. Kartais ištisas valandas jis turi kantriai laukti palankaus apšvietimo ar įdomios debesų konsteliacijos. Dažnai jis turi kentėti karštį dykumos saulėje ar šaltį arktiniame klimate. Ir visa tai tik tam, kad užfiksuotų gamtos gyvenimo momentą, kuris galutiniam rezultate, gal būt, turės būti atmestas. O ir pavykęs darbo rezultatas vis dėlto yra tik apytikrė kūrėjo idėjos išraiška. Tobulybė niekam nėra prieinama. Bet fotografui, bent tuo tarpu, prie jos priartėti yra sunkiau, ir atvejai, kada prie jos yra priartėjama, yra retesni.

Bet iš kitos pusės, nereikia pamiršti, kad fotografija yra vystymosi stadijoje ir yra jauna technika. Tradicinės technikos savo žydėjimo kulminaciją jau seniai yra peržengusios. Tiesa, jos vis dar yra desperatiškai vystomos. Tačiau neretai jų laimėjimai yra apmokami tokia brangia praradimų kaina, kad vystymas yra grynas nuostolis. Yra daug žymių, kurios kalba, kad tradicinis menas savo amžių jau yra atgyvenęs. Galimas dalykas, kad tradicinių technikų oficialusis avangardas savo esme yra ne pažangumo, bet atsilikimo simptomas. Laiko perspektyvoje avangardo ekstremistai gali pasirodyti buvę tik reakcionieriai, kurie neturėjo drąsos pažūrėti kietai realybei į akis ir desperatiškomis priemonėmis mėgino atgaivinti mirštantį tradicinį meną.

Tikrasis avangardas paprastai veikia pogrindyje ir bendraamžiams yra mažai ar visai nežinomas. Arba jis reiškiasi tokia nekalta forma, kad dažnai net patys pionieriai nesuvokia tikrosios savo veikimo reikšmės — kaip pvz. šiuolaikiniai ir netolimos praeities fotografai.

*Bent vakarų pasaulyje žmonija, palyginti, staigiai įžengė iš primityvios įrankių gadinės į technologinę amžių. Įrankių gadinė turėjo išvysčiusi savo meną. Su įrankių gadinės žlugimu neišvengiamai turi žūti ir jos menas. Ir lygiai neišvengiamai jį turi pakeisti technologinis menas. Fotografija ir ypatin-
gai kinematografija, mano nuomone, yra technologinio meno archajinė fazė. Tiesa, fotografija dar tebevaikščioja vaiko žingsniais ir su savo senelėmis ne visada suspėja. Bet tai tik laikina padėtis. Laikas dirba fotografijos naudai.*

Nuotrauka Kastyčio Izokaičio

Tuo tarpu, kai tradicinės technikos regresuoja, fotografinės technikos galimybės nuolat gausėja, pati technika darosi vis lankstesnė ir išraiškos galimybių laukas vis platesnis. Tiesa, kai kurie fotografai imituoja mirštančių technikų manieras. Bet tai tik jaunystės ir nepatyrimo simptomai. Kiekvienas mokymasis prasideda imitacija.

Fotografijos istorija liudija, kad net tarp pačių pirmųjų mėginimų yra fotografijų, kurios yra labai aukštos meninės vertės. Kartais dideli meno kūriniai yra sukuriami pačiam kūrėjui to visai nežinant. Ir atvirkščiai: labai didelės sąmoningos pastangos kartais neduoda jokių rezultatų. Faktinai, kai kurie pirmųjų fotografų atsiekimai yra tokie dideli, kad jie iššaukė net imitatorių bangą. Aš pats prieš keletą metų mačiau Čikagos Meno Institute vieno fotografo parodą, kuris imitavo Amerikos Civilinio karo fotografų stilių ir techniką. Šiandien į fotografiją vis dar yra žiūrima kaip į pavojingą konkurentę. Bet ši konkurentė yra daug pavojingesnė, negu daug kas iš mūsų drįsta pripažinti. Iš dailininko ji jau atėmė kasdieninę duoną. Bet tai tik pirmas žingsnis. Labai netolimoje ateityje jie turės fotografams perduoti ir menininko titulą. Ar mums tai patinka ar ne, fotografija yra neišvengiama ir teisėta (teisėta istorinio neišvengiamumo prasme) meno šventovės paveldėtoja.

Menininko padėtis šiandien yra liūdna. Tradicinės technikos jau yra atgyvenusios ir visiškai netinkamos laiko situacijai. O fotografija dar yra per jauna. Šiandien vizualinis kūrėjas prilygsta oratoriui be liežuvio.

Iš viešo "Laiškų Lietuviams" pokalbio

PSICHINIAI NEGALAVIMAI... IR TAUTYBĖ, LIGONINĖS, MASINĖ NEUROZĖ, MAISTAS IR RAMINANTYS VAISTAI

V. KLEIZA: Šis klausimas — dr. Liaugminui. Jūs minėjote, kad tarp tėvų ir vaikų turi būti artimesni, šiltesni ryšiai. Man įdomu, kiek tautiškumo klausimas prisideda prie šitų ryšių stipresnio sudarymo ar, iš kitos pusės, gal sukelia tą konfliktą, kadangi tėvai daugiau ar mažiau pasisako už lietuviškumą, vaikai jau auga šio krašto kultūroje ir tam tikra prasme yra sukeliamos problemos, kurios tikrai prie stipresnių ryšių neprisideda. Įdomu, ar yra koks nors būdas, kaip tą problemą būtų galima išspręsti.

PROF. LIAUGMINAS: Tautiškumo sąvoka nelygi tautiškumo sąvokai. Aš turiu prieš akis vieną pavyzdį. Viena apie 12 metų mergaitė turėjo kleptomaniją — ji vogdavo viską ir iš visur, ir meluodavo, kur tik pasisekdavo. Ir pirmą tokį incidentą ji turėjo seselių mokykloje. Mokykloje joms davė piešti vėliavą. Namuose, aišku, ir šeštadieninėje mokykloje ji piešdavo vėliavas. Tėvai irgi labai tautiškai nusiteikę ir veikėjai visuomenėje. Ir kai pasakė nupiešti vėliavą, aišku, ji nupiešė lietuvišką. Seselė ją taip smarkiai užpuolė, taip smarkiai išniekino prieš visą klasę, kad ji nežino, kur ji gyvena ir t. t. (Nežinau, ar jos buvo lietuvės, ar ne). Tai ta mergaitė ir gavo kompleksą... Iš kitos pusės, toks tautiškumo ugdymas, kad Lietuvoj viskas gerai buvo, ... ten aukščiausi kalnai, ten aukščiausios bažnyčios — tai nuteikia vaiką negatyviai šio krašto atžvilgiu. Reikia pasakoti, kad čia mes turim, ko ten neturėjome. Čia mes turime daug patogumų, bet neturim laiko, visi skuba, bėga, neturi laiko vienas su kitu susieiti ir pasikalbėti. Toks "ura" patriotinis auklėjimas vaiką įtato į konfliktą mokykloj su vietine atmosfera, su kitais vaikais.

Tas būtų neigiamas reiškinys. Yra kiti pusiau neigiami reiškiniai. Pastebėta, kad, kur didesni lietuvių sambūriai ir kur lietuviškai visi kalba, ten vaikai vengia kalbėti lietuviškai, kai tuo tarpu vaikai, kurių tėvai gyvena už lietuviškų kolonijų — tai paradoksiškai skamba — kalba lietuviškai prie amerikiečių drąsiau. Kodėl? Kodėl vaikas vengia tos tautinės kultūros? Dėl to, kad kaimynas, kuris čia gimęs, yra prasigyvėjęs turtingiau, o tavo tėvas tik sargas, arba fabrike dirba — tai į jį žiūri, kaip į žemesnį. Tai vaikas nori pakilti aukščiau, pakilti iki kaimyno vaiko lygio. Dėl to jis truputį gėdinasi kalbėti. Nuosekliai skiepijant tautybę, tautybė suriša vaiką su tėvais.

V. KLEIZA: Šis klausimas — prof. Bieliauskui. Ar, Jūsų manymu, mūsų visuomenė šiuo metu neišgyvena tam tikros masės neurozės ar bent tam tikro sutrikimo? Kai kuriuos reiškinius yra labai sunku išaiškinti stebint mūsų lietuvišką visuomenę — ar tai mūsų nusistatymą santykiuose su kraštu, ar tai civilinių teisių klausimą... Kartais lyg pasireiškia baimės kompleksas ir tai gal yra masės neurozė. Įdomu, ką Jūs galvojate.

PROF. BIELIAUSKAS: Gyvename pasikeitimo laikais. Kai II Vatikano suvažiavimas praėjo ir pradėjo keisti Bažnyčią, viskas pradėjo keistis. Mes gyvename pasikeitimo laiku. Žmonės, kurie patenka į tokį pasikeitimo laikotarpį, pasijunta labai nesaugūs, nes nėra tikro atsakymo nei kaip vienaip ar kitaip eiti. Bažnyčioj dabar yra dvi grupės: viena — konservatyvi: kas buvo, tas ir bus, lotyniškai kalbėsime, niekas nesikeičia, ir mes nesikeisime; kita grupė, kuri vis-

ką keičia tik tam, kad keistųsi, nežiūrint, kas ten bebūtų. Yra trečia grupė. Ji vienintelė, kuri išliks Bažnyčioj ir kitur. Tai tie, kurie dabartiniu momentu gyvena tam tikrame neaiškume: mes nežinome ir neturime atsakymų. Lygiai tas pats tinka bendruomenei. Mes kalbėjome apie bendravimą su tauta (žr. "L. L.", liepos-rugpiūčio nr., 289 psl.), apie kitus dalykus ir mes norim gauti aiškų atsakymą. Turi būti aiškiai, tiesiai atsakyta, ką čia daryt su rasėmis. Ar mes lietuviai turim įsijungti į šio krašto socialines problemas? Kokiu būdu gauti atsakymus. Atsakymo nėra, nieks tų atsakymų neturi. Reikia eit, įsijungti, eksperimentuoti, žiūrėti, kas iš to pasidarys. Žmonės, kurie gyvena pasikeitimo metu, yra labai pažeidžiami, kadangi jie negali pernešti šito. Mano nuomone, tas pat yra pasidarę ir mūsų bendruomenė. Žmonėms sunku gyventi. Bendrai mūsų bendruomenė iš ideologinio taško yra neteisingai pastatyta. Bendruomenė niekada neturėjo būti pastatyta politiniais pagrindais. Ji turėjo būti pastatyta vien tautiniu pagrindu. Šitą dalyką rašiau 1945 m., bet žmonės paskaitė ir numetė. Kadangi ji sudaryta politiniu pagrindu, ji neefektinga. Ji tuoj susiskaldo... Jeigu nepasuksim laikrodžio pirmyn, tai iš lėto sau išvystysim psichinį konfliktą, kuris vės prie neurozės ir kitų dalykų. Tai ir yra, ką mūsų bendruomenė šiandien pergyvena. Mes norim ir nenorim įsijungti į Amerikos gyvenimą. Tas gerai Don Juano operoje, bet gyvenime taip neina.

ROMAS SAKADOLSKIS: Ar dabartinė situacija — kas liečia valstybines ligonines — yra pateisinama, žiūrint Jūsų akimis? Daug kas teigia, ypatingai dabar, kad šitos ligoninės iš tikrųjų yra ne ligoninės, bet tik vieta žmonėms uždaryti, kur ligoniai labai mažai yra pasiekiami bet kokia terapija ar pagalba.

PROF. BIELIAUSKAS: Prieš dvejus metus Columbus, Ohio, mes turėjome diskusijas, kuriose norėjome nustatyti, kaip reikia pagerinti bepročių ligonines. Pradžioj sprendėm, kad mes panaikintume visas tas ligonines. Tai ką daryti su tais žmonėmis, kurie yra pavojingi visuomenei? Mes nutarėm,

kad padidintume kalėjimus; paskui pamatytume, kad taip negerai, mes grįztume prie 18 šimtmečio, kada Pinelis ir kiti pamatė, kad negalima kalėjimuos laikyti, tai mes vėl atidarytume bepročių namus. Visa blogybė yra ta, kad bepročių namuos visam pasauli yra ta pati sistema... Tie namai kažkas tai fantastiško. Kur jūs tik nuvažiuosit — Vokietijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje, Amerikoje — ta pati sistema, visur taip pat gydoma, nes viskas Bloylerio įtakoje padaryta. Tos pačios kvalifikacijos, kaip pacientas priimamas, kaip su juo elgiamasi — tai yra tarptautinis anachronizmas... Jie neatlieka savo funkcijos; jie turėtų būti pataisyti, bet be jų neįmanoma išsiversti, nes tiems žmonėms reikia pagalbos ir jie gali būti pavojingi tiek sau, tiek visuomenei. Dabar yra daugiau daroma, negu anksčiau. Ar žinote, iš kur valstybė lengviausiai nukerpa lėšas? O gi iš psichiniam sveikatingumui skirtinų lėšų, nes psichiniai ligonys negali gintis... Tie iš mūsų, kurie esame sveiki, turi daugiau tuo susirūpinti. Tai yra sveikų žmonių kaltė, kad psichinės ligoninės gerai nefunkcionuoja.

R. SAKADOLSKIS: Čikagoje yra bandomi vadinamieji "halfway houses", namai, kuriuose ligoniai, kurie nėra pavojingi, bet negali pilnai funkcionuoti, yra mokomi ir kartu gydomi terapijos pagalba. Ar šis būdas nebūtų dalinai pigesnis? O gal dalis valstybinės ligoninės esančių žmonių neturėtų ten būti visą savo amžių?

PROF. BIELIAUSKAS: Žinoma, kad būtų daug geriau. Dabar panašiai daroma. Pavyzdžiui, Ohio valstybėje yra bandomi "county homes". Šiuose namuose gyvena žmonės, kuriems nereikia ligoninės, bet nėra kur jų dėti. Žinote, kad, bepročių ligoninėse, berods, beveik 20% pacientų yra seneliai. Dabar bandoma įsteigti daugiau slaugymo namų, nes žmonės, atsiradus "medicare" pašalpai, gali patys apsimekėti. Cincinnati mieste yra bandoma "companion therapy" (kompaniono terapija); kurios metu studentas rūpinasi vienu ar dviem pacientais, jis neturi ypatingo pasiruošimo, svarbu jo gera širdis; kitas, profesionalas, yra šalia, visad pasiruošęs padėti.

A. JANKAUSKAITE: Neseniai spaudoj skaičiau, kad manoma, jog daugelis psichinių ligų atsiranda dėl negero maitinimosi ir tam tikro netinkamo cheminio balanso organizme. Juk ir kaip tik chemikalais bandoma gydyti kai kurias psichines ligas. Ar visa tai tiesa?

PROF. LIAUGMINAS: Aš nemanau, kad maistas ir fiziologiniai faktoriai čia turi pirminę svarbą. Galėtų turėti, jeigu žmogus nusilpęs arba negauna kiek reikia vitaminų, jo organizmas nefunkcionuoja gerai, tai galėtų susilpninti jį, jei jis turėjo palinkimą, bet čia daugiau turėtų reikšmės socialinė įtampa, kurioje jis gyvena. Jam reikia kovoti, būna nusivylimas, jis nepasiekia savo tikslo, susidaro kliūtys, jis pasirodo silpnas, nori prasimušti koku nors būdu ir būdamas tokioje padėtyje jis pradeda dar didesnius tikslus sau statyti, paskui pradeda save žeminti — ir taip darosi ratas, kuris jį išmuša iš normalių vėžių.

PROF. BIELIAUSKAS: Cheminės priemonės yra naudojamos, bet ne gydymui. Aš nežinau nei vieno, kuris būtų joms išgydytas. Pacientams duodami vaistai, kad jie būtų prieinamesni. Jeigu jie anksčiau raudavosi plaukus ar draskydavo savo drabužius, dabar, gavę *trankvilaizerių*, ramiai sėdi ir žiūri į vieną tašką — tai ir viskas. Gerai, kad

padedą, bet tai neišsprendžia problemos — jie lieka pacientai. O tie *trankvilaizeriai* yra naudojami tonomis. Net nepacientai juos naudoja. Vis tiek psichoterapija bus reikalinga, kur tik reikės naudoti žmogaus protą ir protu prieiti prie sprendimo. Kas spaudoj rašoma, yra teisinga: yra tyrinėjama, kad gal oras, gal maistas, o gal vanduo turi kokios reikšmės psichinėms ligoms. Tik nežinia, kokie bus tyrinėjimų rezultatai.

PROF. LIAUGMINAS: Mano manymu, *trankvilaizeriai* yra lazda raišam žmogui. Ar lazda pagydo jo koją, ar ne, aš nežinau, bet ji padeda tuo tarpu, kol jis pagis. Pamažu jam sakai, kad mažiau naudotųsi tais vaistais, ...ir dar mažiau... ir paskui jis pradeda pasiremti savo jausmais, savo samprotavimu, realybės tikru supratimu... ir pamažu tą lazda padeda į šalį.

KUN. J. BOREVIČIUS: Man lankant lietuviškas kolonijas Kanadoje, JAV, Australijoje pastoraciniais sumetimais, ta pačia proga teko aplankyti ten ir psichiatrines ligonines... Lankydamas lietuviškas kolonijas Australijoje, buvau sostinėje, aplankiau Sveikatos Departamentą ir paklausiau: Ką jūs manot apie tų 15 tūkstančių lietuvių psichinį ir fizinį sveikatingumą, turint galvoj jų pergyvenimus. Sveikatos Departamentas man atsakė, jog, nežiūrint lietuvių išgyve-

JURGIS KASAKAITIS

“Mane visada domino platesnis menas”, — rašo Jurgis Kasakaitis, — “ypač skulptūra ir architektūra. Buvau net pradėjęs studijuoti technikos fakultete, manydamas tapti architektu, bet gyvenimo sąlygos vertė persimesti į teisės mokslus. Palinkimą į meną man nuo pat vaikystės įkvėpė motina, kuri pati buvo dailininkė. Gal tas domėjimasis menu paskatino mane jau gimnazijos suole pamėgti fotografiją, kuriai esu ištikimas beveik visą laiką iki šiol. Nors spalvota fotografija man nesvetima, bet vis tik iki šiol pirmenybę atiduodu juoda-balta fotografijai. Šios abi fotografijų rūšys yra labai skirtingos ir reikalauja — jei taip galima išsireikšti — visai kitokiu akiu. Juoda-balta fotografiją prilyginčiau skulptūrai, nes čia beveik galima išgauti trijų matavimo vaizdą: o spalvotą — tapybai. Juoda-balta fotografijos pagrindiniai elementai yra linija, kontrastas ir šviesų-šešelių žaidimas, o spalvotos fotografijos — spalvų derinimas”.

Jurgis Kasakaitis, gyvenęs Čikagoje, yra dalyvavęs foto parodose Kaune ir Čikagoje. Šiame “Laišku Lietuviams” numeryje idėtos jo nuotraukos yra iš jo paskutinės parodos, vykusios VI. 29 — VII. 31 Balzeko lietuvių kultūros muziejuje Čikagoje, (329-333, 340 psl.).

Jurgis Kasakaitis. VIRPĖJIMAS.

Jurgis Kasakaitis. ATAKA (šiame psl.);

ŠIURPAS (gretimame psl.).

Jurgis Kasakaitis. ŽIEMOS FANTAZIJA.

PASTANGOS SIEKIANT LIETUVOS LAISVĖS - VI

MYKOLAS KRUPAVIČIUS

Lietuvos socialdemokratų partija buvo marksistinė. Jos lyderis Kairys ne be reikalo buvo vadinamas jų frakcijos narių Čepinsko ir Poviliaus marksizmo rabinu. Jis budriai saugojo, kad partija neiškryptų iš marksizmo ribų. Tokiu būdu ji turėjo būti internacionalinė, tarptautinė. Tačiau iš esmės ji buvo tautinė, lietuviška, patriotinė. Kaip tokią, ją pažino ir vertino pats Antrasis in-

nimų, sveikatos stovis yra nepaprastai gerame ir aukštame laipsnyje. Toks pats išpūdis man susidarė, lankant vienokias ar kitokias ligonines Toronte, o taip pat čia, Čikagoje.

PROF. BIELIAUSKAS: Išeina, kad Australija ir kiti kraštai, kurie mus išleido, gerai padarė. Mes esam patys geriausi — geriausi, kokius tik galėjo išleisti. Kiti buvo atmesti. Man atrodo, kad šitai reikia turėt galvoje. Jie turi pačią geriausią, pačią gaivalingiausią tautos grupę. Bet, paėmus tokią pačią grupę, man atrodo, kad daviniai būtų panašūs, bet aš linkęs žiūrėti su optimizmu.

R. SAKADOLSKIS: Norėčiau paklausti dr. Bieliauską: Ar jūs nemanot, kad emigracija, karas, ypatingai karas, jų nepaveikė ir iš dalies nesukėlė padaugėjimui psichinių sutrikimų pas lietuvius ir kitos generacijos, kuri tai pergyveno labai jauna, pvz. tarp 5-10 metų. Ar jūs nemanot, kad tai jiems turėjo įtakos? Jūs sakot, kad jokio skirtumo nėra tarp lietuvių ir amerikiečių.

PROF. BIELIAUSKAS: Kada žmogus patiria tuos visus sunkumus, organizmas išvysto tam tikrą reakciją spaudimui, įtampai. Ir

ternacionalas. 1895 m. Damaševičius, įgaliotas partijos, Vokietijoje darė pastangų, kad sekančiame Internacionalo kongrese galėtų dalyvauti ir Lietuvos socialdemokratų. Vokietė Rožė Liuksemburgaitė ir rusas Plechanovas pasipriešino tam prašymui. Jie atestavo Lietuvos socialdemokratų partiją kaip nacionalistinę, su nacionaliniu atspalviu ir separatistinę. Ją jie laikė sie-

kol ta įtampa yra, žmogus gali prisitaikyti ir gyventi. Ir man atrodo, kad mūsų karta ir dar jaunesnė prisitaikė... Ir žinot, kada jie pradeda lūžti? Tada, kai pradeda patogiai gyventi... Dabar, dabartiniu momentu, grynai stebėjimu remiantis. Mano karta, vyresnė ir jaunesnė iki šio laiko laikėsi, nes buvo įtampa, veržlumas dirbti, prisiveržti. Prasimušė, atsiekė ir sugriuvo. Tikrai tam tikras procentas žmonių, kurie pereina per labai skaudžius pergyvenimus, pereina per tam tikrą psichoterapiją — gyvenimo gydymą, kuris yra labai žiaurus, bet, išlikę, jie kažką išmoksta. Tai viena dalis, o kiti išvysto reakciją spaudimui ir tol, kol spaudimas yra, tai tvarkoj, bet kai spaudimas sumažėja — baigta, lūžta.

PROF. LIAUGMINAS: Dar pora žodžių, atsakant į tą patį klausimą, kaip karas paveikia žmones. Tiesa, bendra įtampa žmogų sustiprina. Tačiau kare kai kam pasitaike turėti vadinamuosius traumatinius išgyvenimus: jeigu prie vaiko akių buvo sušaudytas tėvas ar kas nors išvilktas pusnuogis ir mušamas... — jeigu tie pergyvenimai buvo tikrai žiaurūs, tai jie atsiliepia. Bet ta visa įtampa, ieškojimas duonos ir jos neturėjimas, tai galėjo atsiliepti pozityviai. Mes esame atsparūs.

kiančią atsiskirti nuo Rusijos ir bendrai nereikalingą, nes internacionalo programą Lietuvoje vykdanči jo įgaliota *Socialdemokracija krolewstwa Polskiego i Litwy* — Lenkų karalystės ir Lietuvos socialdemokratija. Lietuvos socialdemokratams pavyko įstoti į Antrąją internacionalą pilnateisiais nariais tik 1923 m. (*Lietuva budo*, 294 psl. ir *Lietuvos Enciklopedija IX*, 24 psl.).

Prof. Mykolas Biržiška savo straipsnyje "Kas įgaliojo", išspausdintame *Vienybėje*, tarp kita taip rašo apie savo partijos išgyvenimus: "Buvo ir maištaujančių prieš bendrąją dominuojančią liniją, būdavo taip pat daug ginčų bei konfliktų... Kartais kai kuriems tekdavo net nuo savo grupės atsiskirti. Taip ir jis pats turėjęs įteikti pareiškimą socialdemokratų partijos sukairėjusiai ano meto vadovybei, kai ji pareikalavo išstoti iš Valstybės Tarybos, o Steponas Kairys paprasčiausiai į partijos išpėimą nekreipęs dėmesio" (*Tėviškės Žiburiai*, 1958. III. 6). Kairys už tokį nesiskaitymą su partijos centro komiteto (kuris tuo metu buvo, anot Biržiškos, labai sukairėjęs) reikalavimais Prano Eidukevičiaus buvo pašalintas iš partijos. Eidukevičius, jau tada bolševikuojantis, vėliau persimetė į bolševikų partiją. Vėliau Kairys buvo į partiją sugrąžintas.

Kas mano buvo kalbėta apie socialdemokratų nusistatymą Lietuvos laisvės atžvilgiu, lietė tik tuos socialdemokratus, kurie I Didžiojo karo metu buvo atsidūrę Rusijoje ir kurie juos atstovavo Petrapilio Seime. Likę gi Lietuvoje socialdemokratai nuo nepriklausomybės linijos nenukrypo. Įėję į Valstybės Tarybą, pasirašė Vasario 16 nepriklausomybės aktą, kovojo su okupantais vokiečiais ir kentėjo lygiai, kaip ir kitų politinių partijų atstovai. Tad petrapilinis šešėlis negali kristi ant visos socialdemokratų partijos.

Buvusius Rusijoje ir dalyvavusius Petrapilio Seime socialdemokratus apsvaigino revoliucinis svaigalas, kurio priežastis teisingai nupasakojo anksčiau minėtas prof. Mykolas Rōmeris. Ir revoliucija, ir revoliucine demokratija jie nusivylė. Iš jos nesulaukė jokio pažado Lietuvos ateičiai, nes ir jos idealas, kaip ir carų, buvo "viena neda-

lomoji Rusija motutė". Kas iš jų neįsijungė į bolševikų eiles, grįžo Lietuvon ir stojo į Lietuvos respublikos kūrimo darbą.

4. BAIGIAMASIS ŽODIS

Carų juodasis dvigalvis aras okupuotą Lietuvą savo sparnais suspaudė kietai. Jam pavyko ją palikti be žodžio ir be rašto ir padaryti ją ir tamsią, ir juodą. Tačiau, nepaisant jo padėtų didelių pastangų, ir vartotų žiauriausių priemonių, jam nepavyko išplėsti lietuviui gilaus tikėjimo Dievu, su kuriuo neatjungiamai rišosi savo krašto, savo rašto, žodžio ir net savo raidės meilė, dėl kurių kovojo su okupantu drąsiai ir neatlaidžiai, nebijodami kalėjimų, tremčių, sibirų, kraujo praliejimo ir net mirties. Lietuvis Dovydas stojo į aršią kovą su rusišku milžinu Galiotu. Tas kovos periodas buvo gal heroišiausias visoj Lietuvos istorijoje. Tuo metu Lietuvos liaudyje nedaug pasiliko žinių apie anų laikų laisvąją Lietuvą. Tačiau kiekviena bobutė žinojo, kad Lietuva buvo didelė ir turėjo savo karalius. Mano motina gimė baudžiavoje. Ji mokyklą išėjo prie motinos ratelio. Ir ji mums ne kartą pasakojo apie Lietuvos turėtus karalius. Bet kas ir kokie buvo tie karaliai, nedaug kas žinojo. Vieną kartą, kai buvau 8-9 metų vyras, motina mane pasiuntė pas palių eigulį totorių Jablonskį karvei šieno nupirkti žiemai. Jablonskis man pradėjo pasakoti apie Vytautą, koks jis buvo geras totoriams, koks jis buvo galingas ir kokia didelė jo laikais buvo Lietuva, ir nukabinęs nuo sienos parodė man Vytauto Didžiojo paveikslą su apačioje lenkišku užrašu: *Witold - wielki książę litewski* (Vytautas Didysis, Lietuvos kunigaikštis). Pamatęs Lietuvos karalių, kaip įgeltas, net neatsisveikinęs su Jablonskiu, šokau bėgti. Parbėgęs be kvapo namo, papasakojau, kad mačiau Lietuvos karalių — ir visa tai, ką buvau apie jį išgirdęs iš Jablonskio. Ant rytojaus apie tai žinojo visi mano mokyklos draugai. Jie tą žinią tuoj perdavė savo namiškiams. Jablonskio pasakojimu, tų mokinių tėvai ėjo pas jį to karaliaus pažiūrėti. Ir tai tamsiai ir juodai Lietuvai jos praeitis buvo lyg saldus sapnas.

(Pabaiga sekančiame numeryje.)

Nuotrauka Kastyčio Izokaičio

ŠEIMA

GIMDYMO ĮSPŪDŽIAI

Jauna pora pabandė Lamaze metodą

Dažnai jauna nėščia moteris yra taip paguodžiama: „Vargšele, kiek tau teks kentėti!” Toks vyresniųjų dūsavimas įkalba būsimajai motinai baimę natūralaus įvykio. Gimdymui artėjant, baimė veda į raumenų įtempimą ir baigiasi skausmu.

Lamaze gimdymo metodas nugali šią simpatišką nervų sistemą, ir tada gimdymas moteriai palieka tikrai ypatingai sunkus fizinis bei protinis darbas, kuriam jos vyro pagalba gali daug padėti.

Lamaze metodas yra pagrįstas Pavlovo teorija: „Refleksai gali būti išmokyti reaguoti proto reguliavimu”. Šis šešių klasių kursas vyrui ir žmonai duoda pakankamai žinių apie gimdymo procesą, apie jo laikotarpius ir ką kiekvienu laikotarpiu vyrui ir žmonai daryti, kad žmonai nebūtų skausmų.

Prancūzų akušerijos daktaras Fernand Lamaze išgirdęs, kad Rusijoje moterys gimdo vaikus be skausmo, ten nuvyko ir, viską ištyrinėjęs, pritaikė tai savo praktikai. Amerikietė Marjorie Karmel, po jo priežiūra pagimdžiusi savo pirmagimį, apie tai parašė knygą, kuri sukėlė susidomėjimą šiuo metodu Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Dabar beveik kiekvienoje Amerikos valstybėje galima rasti knygų, slaugių, daktarų ir ligoninių, kurie moko ir remia šį metodą. Teiraujantis visada galima sulaukti informacijos.

Šis metodas vertas dėmesio ne vien dėl to, kad gimdančiai moteriai sumažina ar visai pašalina skausmus, bet ir dėl to, kad jos vyrui sudaroma proga labai artimam reikalingam ryšiui su žmona pačiu intymiausiu šeimos laikotarpiu, kai vaikutis gimsta. Šis metodas yra geras ir gimstančiam vaikui, nes jis negauna jokių anestezijų ir, vos galvutei pasirodžius, pradeda spontaniškai verksti ir kvėpuoti.

Savaime suprantama, kad toks gimdymo būdas ypatingai sujungia vyrą ir žmoną ir veda juos gilyn į vedybinio gyvenimo laimę.

Ramūnas ir Veronika Motekaičiai

• JAUNYSTĖ

TEATRAS MANE VISADA DOMINO . . .

Lietuvių Bendruomenės Jaunimo Teatras gegužės 18, 19 ir 25 d. pastatė Anatolijaus Kairio tragediją komiškai "Curriculum vitae". "L. L." pateikė keletą klausimų jos pagrindiniams vaidintojams. Atsakė Rimvydas Vasiukevičius (21 m.), Živilė Bilaišytė (17) ir Marytė Smilgaitė (18).

KLAUSIMAS: *Kokia, Tavo nuomone, yra "Curriculum vitae", vaidinimo pagrindinė idėja?*

RIMVYDAS: Savo pagrindine idėja "Curriculum vitae" svarsto ne tik Lietuvos okupaciją, bet ir viso pasaulio tautas, kurios yra svetimųjų pavergtos.

ŽIVILĖ: "Curriculum vitae" nupiešė lietuvių egzilo tragediją. Čia buvo parodyta mano tėvų generacija su savo problemomis ir jų vaikai, kuriems buvo perduotos egzilinio gyvenimo sunkenybės.

MARYTĖ: Veikalo pagrindinė idėja yra konfliktas tarp idealo ir tikrovės. Mūsų siekimai ir svajonės grįžti atgal į Lietuvą paskęsta kasdieninio tremties gyvenimo problemose. Vaidinimas atveria mūsų likimo priežastis ir to gyvenimo tragediją.

KLAUSIMAS: *Koks vaizdas vaidinime Tau paliko giliausią įspūdį? Kodėl?*

RIMVYDAS: Man giliausią įspūdį paliko dvi vaidinimo scenos. Antram veiksmo Svajūnas ir Svajūnė gauna audienciją pas viešbučio administraciją. Tas asmuo (Juodoji Ponia) nesupranta mūsų kalbos, tai tarnas pasisiūlo išversiti mūsų prašymus. Mes skundžiamės, kad mus kaltina entuziazmo stoka gyvenime, kad mums neduoda kambario (tautos laisvės), nors kitiems (Afrikos ir Azijos tautoms!) duoda. Tarnas "išverčia", kad mes sakome, jog esame patenkinti, dėkojame už pastogę ir kad ateinančiuose rinkimuose balsuosime už ją. Tai parodo, kad mūsų vargai čia, Amerikoje, mūsų pasišventimas išgelbėti savo tautą, komunizmui yra tik tuščia kalba... Antrojo veiksmo gale Juodoji Ponia dar kartą ateina ir klausia, ar mes neturime vokiškų monetų ar nacių pasižy-

mėjimo ženklų. Čia aiškiai parodoma, kad ji ateina mus inkriminuoti. Šios dvi scenos man paliko giliausią įspūdį dėl to, kad jos parodo, kaip komunistai reaguoja į lietuvius išeivijoje.

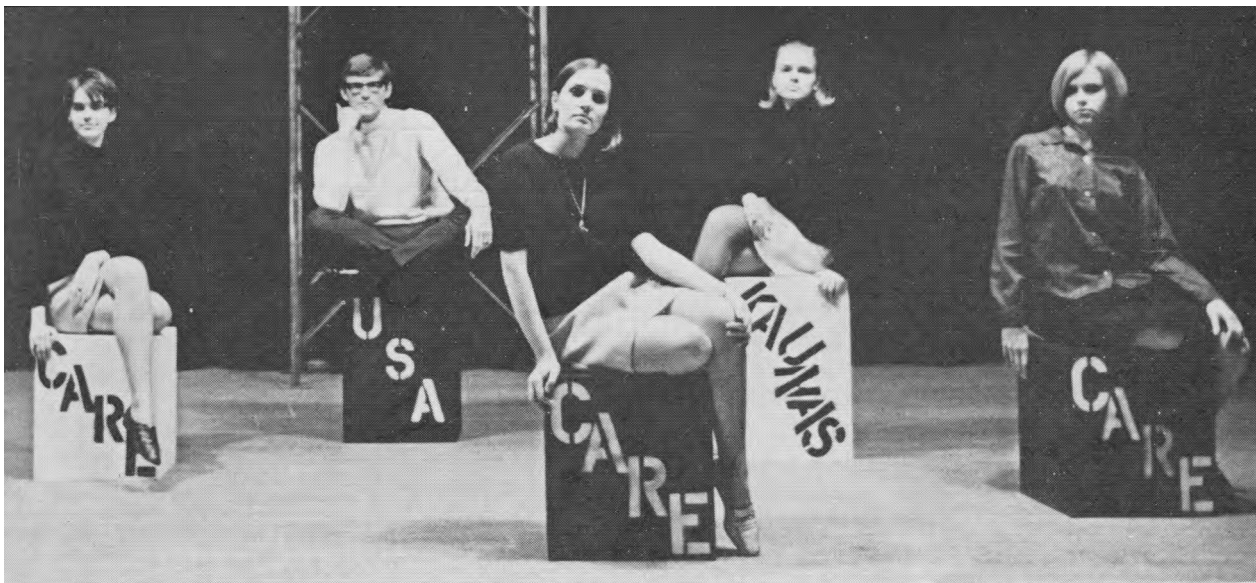
MARYTĖ: Man du vaizdai patiko: kelionė ir sapnų pokalbis. Kelionė antroje scenoje — tiesos ieškojimas. Per ištisą pasaulį Svajūnai klaidžiojo beviltiškai, ieškodami pagalbos, bet juos tik apsupo rimti diplomatų protokolai ir iškilmingi beprasmybiški oficialūs priėmimai. Gailė kelionės liko tik atsidavimas likimui neapsakomam širdies nuovargyje... Bet pati didžiausią įspūdį man padarė pirmo sapno pokalbis: Svajūnė: Svajūnai, argi mes ne karaliai? Svajūnas: Tikime, kad mūsų gyslomis teka karališkas kraujas... Svajūnė: Argi ne visus karalius ištinka tragedija?... Svajūnas: Mes... Tikim... [...] Stebuklus.

Lietuviai laiko save karaliais. Vadovais visi nori būti, atsiekti ko aukščiausią laipsnį, ko didingesnę vietą, bet dažnai nežiūri tikros naujos lietuvių bendruomenės. Tas išdidumas arba mus išgelbės, arba pražudys. Visados kapitonas pasilieka su skęstančiu laivu. Kartais atrodo, kad dauguma rūpinasi daugiau piautis dėl garbės titulo negu bendrom pastangom gelbėti laivą...

ŽIVILĖ: Giliausią įspūdį man paliko paskutinė scena, kur turėjo būti didžiausia įtampa — krizė. Jaunoji generacija, nors gimusi pereinamame kambaryje, be tėvų pagalbos kovoja už laisvę — "atskirą kambarį". Bet, pagal veikalo autorių ir režisierių, ateitis ne jų rankose. Likimas, Juodoji Ponia, sukanti laimės ratą, kontroliuoja jų gyvenimą ir ateitį. Čia ir slypi egzilo tragedija. Vaidinimo pagrindinė idėja kaip tik ir išryškėja paskutinėje scenoje.

KLAUSIMAS: *Ką Tu vaidinai? Kuo Tavo vaidinamas charakteris skyrėsi nuo kitų?*

RIMVYDAS: Aš vaidinau Svajūną. Svajūnas yra flegmatikas ir optimistas. Viską daro pailengva ir atidžiai. Jis yra susižavėjęs Amerika ir tikisi; kad ateitis bus gera. Jis simbolizuoja visus lietuvius savo tikėjimu, kad saulė rytoj pakils ir tėvynė vėl bus laisva. Svajūnė — ne. Ji yra gana nervinga ir nori, kad kas nors pa-

M. Smilgaitė, R. Vasiukevičius, D. Beliūnaitė, J. Jakštytė, Ž. Bilaišytė.

Nuotr. V. Noreikos.

taikautų jos kiekvienam norui. Ji simbolizuoja Lietuvos aristokratiją, nes pati pasisako, kad ji princesė, ir kad kiti turi jos klausyti. Svajūnės charakteri sunku apibūdinti dėl to, kad jis keičiasi su amžiumi: kai jauna, tai judri ir nesuvaldoma; kai sulaukia apie 30 metų, tai jau pamato, kad laikas gydo žaizdas, bet ji vėl praplėšia žaizdą; vaidinimo gale ji yra nusiraminiusi ir atsidavusi likimui.

MARYTĖ: Kaip trečioji ar vyriausioji Svajūnė, subrendusi po kelionės ir ištisu apvyylimų, vaidinau ramesnį, rimtesnį asmenį. Po tiek pergyvenimo — „Laikinai, Svajūne, laikinai...“ — mano charakteris liko jautrus, bet be entuziazmo, aiškiai suprantantis savo padėtį ir rūpinantis jaunesniosios generacijos siekimais.

ŽIVILĖ: Vaidinau Juodąją Ponia, kuri simbolizavo tremtinio moralę naikinančias jėgas. Pirmame veiksmo ji buvo svetimo miesto demoralizuojanti jėga, traukianti užmiršti lietuvių, tradicijas, siekimus ir kovą. Vėliau ji vaizdavo aklą ir kurčią svetimą vyriausybę, kuri nesistengė tremtinio suprasti. Paskutinėje scenoje Juodoji Ponia buvo likimas, nulemiantis egzilo ateitį. Visus šiuos paskirus simbolius rišo Juodosios Ponios sofistikuota laikysena ir abejingumas tremtinio padėčiai.

KLAUSIMAS: Kaip repeticijos ir vaidyba šiame vaidinime paveikė Tave? Ar labiau pamėgė teatrą?

MARYTĖ: Labai patinka teatras, vaidintojai, šviesos, repeticijos — viskas. Vaidinimai, ir bendrai kūryba, man seniai mėgiami, bet buvo įdomu pažinti, kiek darbo ir energijos yra įdėta į visą spektaklio paruošimą, nuo detalių rinkimo skaidrėms, grimavimo, šviesų-muzikos-veiksmų minutės jungimo.

ŽIVILĖ: Repeticijos mane bent truputį supažindino su teatru ir atskleidė užuolaidą, pro kurią salėčiau vidun pažvelgti. Teatras mane visada domino, buvau mėgėja, dabar galiu geriau vertinti pastangas kitų asmenų, dirbančių šioje srityje.

RIMVYDAS: „Curriculum vitae“ nėra pirmas mano sceninis pasirodymas. Esu vaidinęs keliuose mokyklos vaidinimuose. Baigdamas aukštesniąją mokyklą, žadėjau studijuoti dramą, bet planai pasikeitė. Teatras visad man patiko, o ypač vaidyba. Manau, kad ateity bus daugiau progų pasirodyti ir giliau įsikūnyti į pasaulio seniausią meną.

KLAUSIMAS: Ar labiau pažinai žmones?

ŽIVILĖ: Žmones galima geriausiai pažinti, su jais dirbant ilgesnį laiką, matant juos įvairiose situacijose, stebint save ir kitus, kai susidaro spaudimas. Dirbant teatre, susidaro tokios sąlygos.

RIMVYDAS: „Curriculum vitae“ iš viso vaidino apie 30 žmonių, iš kurių aš buvau vyriausias. Mes, artistai, gerai supratome savo darbą ir stengėmės tai kuo geriausiai atlikti. Buvo ypatingai malonu susipažinti su vaidinimo autorium A. Kairiu ir režisorium D. Lapinsku. Jų pasiaukojimas šiam Jaunimo Teatrui užtikrino vaidinimo pasisekimą ir Jaunimo Teatro užgimimą.

MARYTĖ: Yra gera nuotaika Jaunimo Teatre. Daug entuziazmo įnešė mūsų režisoriai, autoriai ir talkininkai... Po viso to ir mums patiems „Curriculum vitae“ pasidarė neatskiriamas gyvenimo bruožas — pasiliko toks linksmas šeimyniškas rūpestingumas mūsų teatrui.

(Nukelta į sekantį puslapį)

ATSAKANT

KIEK KENKIA L.S.D. IR MARIJUANA?

Harvardo Universiteto Sveikatos Skyriaus pranešimas

Gerbiamoji Redakcija,

Skaitome nuolat amerikiečių spaudoje, kad studentų tarpe plinta marijuanos ir L.S.D. vartojimas. Net nustebau paskaitęs "Ateity" (1968 m. kovo nr.), kad 25% lietuvių studentų taip pat juos vartoja.

Nėra kalbos, kad marijuana ir L.S.D. yra kenksmingi. Tačiau vietinėj spaudoj kartais pasitaiko prieštaraujančių žinių. Prašau "Laiskuose Lietuviams" apie tai plačiau parašyti.

Jonas Skardevičius

Atsakydami į šį klausimą, spausdiname trumpą, tikslų ir autoritetinę Harvardo Universiteto Sveikatos Skyriaus pranešimą, parašytą dr. D. L. Farnsworth ir dr. C. Prout. Būtų naivu galvoti, kad niekas iš lietuvių studentų ar šiaip jaunimo nėra mėginęs L.S.D. ar marijuanos, tačiau iš patikimų šaltinių sužinota, jog anuomet "Ateity" suminėtas procento skaičius neturi jokio rimto pagrindo.

— Red.

Kolegių studentų ir aukštesniųjų mokyklų mokinių tarpe pasidarė beveik mada vartoti

L.S.D. (Lysergic Acid Diethylamide), marijuaną ir panašias svaiginančias medžiagas. Ypač juos vartoja norintieji įstatymų laužymu įrodyti savo asmeninę nepriklausomybę, padaryti nemalonumo savo tėvams arba ieškantieji naujų fizinių bei psichinių dirginimų. Tad yra naudinga susipažinti, ką medicina sako apie marijuanos ir L.S.D. vartojimą.

MARIJUANA

Marijuana (žinoma ir kitais vardais, kaip **hašišas**, **bhana** ir **"pot"**) yra gaminama iš kanapinio augalo, lotyniškai vadinamo **cannabis sativa**, sudžiovintos žieduotos viršūnės. Ji sukelia haliucinacijas. Medicininiais reikalams nevartojama. Ją galima rūkyti, kramtyti ir uostyti. Marijuana veikia daugiausia į centrinę nervų sistemą. Prie jos nepagydomai neįprantama kaip prie narkotikų. Rūkant marijuanos veikimas pasireiškia po kelių minučių ir tęsiasi 3-5 valandas. Jos veikimas ne visada vienodas: kartais vietoj pakilios nuotaikos pajuntama depresija. Taip pat pagreitėja pulsas, pakyla šiek tiek kraujo spaudimas, atsiranda apetitas saldumynams, o kraujuje daugiau cukraus.

TEATRAS...

(atkelta iš 337 psl.)

KLAUSIMAS: *Ar labiau apsisprendei už lietuvybę?*

ŽIVILĖ: Kadangi esu seniai "apsisprendusi už lietuvybę" ir niekad neabejojau tuo klausimu, vaidinimas tikrai atkreipė didesnę dėmesį į lietuvių ir lietuvių egzilo problemas ir sudarė progą apie tas problemas giliau pagalvoti.

RIMVYDAS. Aš seniai jaučiau, kad esu lietuvis ir kad mano gyslose teka tikras lietuviškas kraujas. Lietuviybė yra mūsų dvasios turtas. Jos neįmanoma parduoti už ką nors geresnio ar brangesnio.

MARYTĖ: Ir lietuviškas žodynas praplito, nes ištisas kartojimas scenų, taisydas ir keitimas,

retus ir negirdėtus žodžius paliko kasdieniniam vartojimui.

KLAUSIMAS: *Ar labiau supratai pasaulio politiką?*

ŽIVILĖ: Pasaulio politikos nusistatymai bei jo neįjautrumas Lietuvos klausimu buvo pakankamai aiškūs ir prieš vaidinimą. Šiuo atžvilgiu nieko naujo nepajutau.

RIMVYDAS: "Curriculum vitae" parodo, kad pasaulio politika yra kaip tos dėžės ant scenos. Jos kilnojamos, nešiojamos ir numetamos, taip kaip ir didžiųjų tautų politika. Politika yra žmonių apgaudinėjimas ir laisvių uždarymas. Mažosios tautos yra kaip tos dėžės...

Marijuana sąmonę veikia chemiškai: idėjos kyla greit, nesukontroliuojamai, be sąryšio. Gali kilti puiki savijauta, pakili nuotaika ir susijaudinimas. Tada esi "virš debesų" (**high**). Vėl kitu laiku gali prasmegti "į žemę" (**down**): nusimeni, jauti mirties baimę ir paniką. Mintys gali sekti viena kitą be sąryšio. Sekundės gali atrodyti minutėmis, minutės — valandomis. Toliai ir garsai padidėja. Erdvė išsiplečia. Galima pajusti lyg sutinusią galvą ar sunkias kūno galūnes. Kai kurie vartotojai galvoja, kad marijuana kelia fizinį intymumą, bet paprastai atsitinka atvirkščiai. Marijuanos įtakoje žmogus pasijunta lyg plaukias ore, girdi ausyse skambėjimą, junta viso kūno virpesį. Imantieji marijuaną, vieni gali jausti apsvaigimą ir ramybę, o kompanijoje pasidaro judrus, šnekūs ir linksmi. Didesnės dozės gali sukelti psichinį sąmyšį, pasimetimą ir didelę baimę, o kai kuriais atvejais — net psichozę, panašiai kaip L.S.D.

Viena pavojingiausių marijuanos pasekmių yra refleksų veikimo sumažėjimas, tikrovės — ypač laiko — pajutimo iškreipimas. Dėl to atsitinka daug automobilio nelaimių.

Daug duomenų rodo, kad studentams paskutiniu metu pardavinėta marijuana nėra gryna. Į ją primaišoma kitų haliucinacijas sukeliančių medžiagų, chemikalų, kad veiktų stipriau. Marijuana nėra specifinis produktas, bet mišinys iš žiedų, lapų, stiebų ir kartais net šaknų. Tad to mišinio stiprumas įvairuoja pagal jų proporciją. Jei mišinys silpnas, jis pasitiprinamas kitkuo. "Marijuaną" perkantieji negali žinoti, ką jie iš tiesų perka.

Prie marijuanos vergiškai nepriprantama, bet vis dėlto ją vartojantieji prie jos stipriai prisiriša. Tą faktą gerai žino studentų tarpe dirbantieji daktarai. Be to, pradėjus vartoti marijuaną, lengva pereiti į pavergiančių narkotikų vartojimą.

L. S. D.

L.S.D. yra pavojingesnis už marijuaną, o kai kurių specialistų nuomone, net už narkotikus. Vos L.S.D. išradus, buvo manyta, kad jis nėra taip pavojingas. Tačiau paskutiniu metu buvo užregistruota visa eilė L.S.D. sukeltų psichopatinių reakcijų, besitęsiančių nuo kelių mėnesių iki keleto metų. Didelių miestų ligoninės, kaip Los Angeles ir Niujorke, turi visą eilę L.S.D. vartojusių asmenų su aštria psichoze.

L.S.D. skiriasi nuo kitų tos rūšies medžiagų tuo, kad, jį paėmus, jis veikia skirtingais periodais. Jis pradeda tam tikrą dar neištirtą procesą, kurio įtaka pasireiškia tada, kai L.S.D. jau

nebėra kraujo apytakoje. Žmogus patiria aštrią depresiją, besitęsiančią keletą mėnesių, ar gali pajusti psichopatinę reakciją, o kai kada labai malonių ir kartu baisių išgyvenimų.

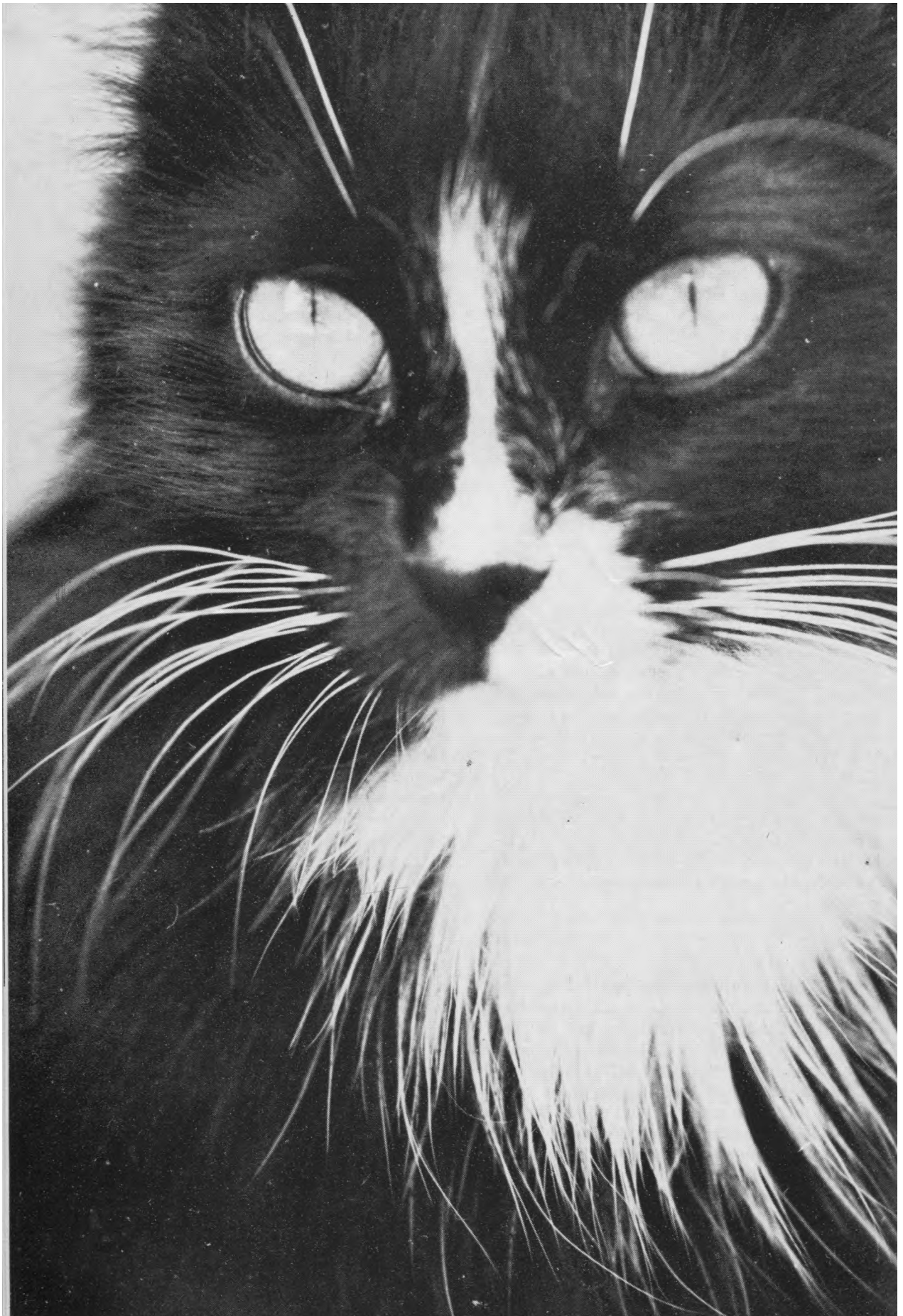
Be to, L.S.D. sumažina atsakomybės jausmą, t. y. susilpnina žmogaus apsisprendimo galią. Todėl dabar, daugiau sužinojus apie L.S.D. veikimą, patariama, bent vieną dozę paėmusiems svarbesniais asmeniniais reikalais nieko nenuvartinti bent per tris mėnesius.

L.S.D. įtakoje žmogus gali ignoruoti anksčiau priimtus faktus, ir imti visai ką kita prasiimti, kad ir visai be pagrindo. Tai primena psichozę sergančiųjų amenų galvojimą. Žmogus gali išsigalvoti turįs tokių galių, kurių pirma neturėjo, arba kad aplinkos dėsniai jo neliečia, pvz. kad jis nesužeidžiamas arba visagalis, galįs iššokti pro langą ir neužsimušti. Daugelis L.S.D. entuziastų čia minimų faktų nenori pripažinti: savo išgyvenimuose mato tik tai, ką nori matyti, ir tai laiko tiesa virš visų tiesų. Pagal medicinos davinius, L.S.D. daugiausia vartoja jauni žmonės tarp 17-20 m. Bet jau pasitaiko jį vartojančių vyresnio amžiaus žmonių, ypač turinčių asmeninių problemų.

Vienas ypač svarbus Freedmano ir Poroelsono pareiškimas pasirodė The Nation žurnale (1966 m. sausio 31): "L. S. D. entuziastai kalba apie religinius atsivertimus, meninio kūrybinumo pažadinimą, skirtingumų suderinimą. Tačiau pastebėta, kad tokie asmenys nustoja iš viso ką dirbti. Daug žadąs tapytojas ima kalbėti, kad jo estetinės ir kūrybinės galios pakilo, bet tuo pačiu metu jis nustoja tapyti. Aukštus mokslus bebaigęs studentas, nustojęs rašyti filosofijos disertaciją, ima kalbėti, kad jis sugalvojo naujas filosofines teorijas, tačiau vis nieko neparašo. Matome, kad tada žmogų dominuoja fantazijos pasaulis, o ne išoriniai dalykai. Iš tikrųjų, fantazija tiesiog užima realybės vietą.

Dabar žinoma, kad L.S.D. gali padaryti ilgalaikę psichinę žalą. Tokiai žalai galima užsimerkti tik pasidavus tos medžiagos sukeltam malonumui ir entuziazmui, bet mes matėme per daug psichinių sutrikimų, kad dar abejotume jo rimta žala. Galimas dalykas, kad ir smegenų struktūra pažeidžiama. Paskutiniai daviniai rodo, kad L.S.D. taip pat pažeidžia paveldėjimo genus.

Trumpai, mūsų profesine medicinine nuomone, žaisti L.S.D. — tai žaisti labai pavojingai, tarsi rulete. Medicininiai duomenys — aiškūs: bet kuris asmuo, paimęs L.S.D., aiškiai rizikuoja patirti psichinį pakrikimą ir ilgalaikę psichinę žalą.

ŠYPSANTIS

ANT PAVEIKSLŲ RANDU JOS KOJŲ ANTSPAUDUS . . .

Apie Kleopatrą, mano muzikos ir tapybos asistentę

Paaikšėjus, jog ši Jurgio Kasakaičio nufotografuota katė "su charakteriu" (žr. gretimą psl.) yra Antano Nako nuosavybė, kreipėmės į jos savininką, prašydami poros pastabų apie ją. Ant. Nakas, matyt, norėdamas laimėti pereinamą "L. L." numerįje paskelbtą juokų konkursą ir tapti šio skyriaus redaktorium, atsiuntė šį išsamų aprašymą.

— Red.

Mano Kleopatra, kaip ir visa jos giminė, priklauso tigrų giminei ir, kaip tos rūšies garbinga atstovė, turi savo "9 gyvenimus" ir būdo bruožus: individualumą, švelnumą, prisirišimą, lankstumą, klasingumą, išdidumą, paslaptinumą, motiniškumą ir kitas geras ir blogesnes savybes (redaktoriaus pastaba: visaip skaičiau, bet negalėjau suskaičiuoti, kaip čia gaunasi tie "devyni gyvenimai" ir būdo bruožai, bet skaitytojų prašau nenusiminti: jei ir jūs nesuskaičiuojat, prašau pasižiūrėti į Kleopatros fotografiją gretimame puslapyje — ten atspindi visi išvardyti ir neišvardyti bruožai). Daug poetų ir rašytojų kačių garbei sukūrė puikių eilėraščių (Paul Verlaine, Colette ir kt.), o muzikai žaismingų kompozicijų (joms, tur būt, priskirtina ir vadinamoji "kačių muzika"; be to, ir visa p. Nako kūryba yra įkvėpta Kleopatros — Red.).

Kleopatra gerai atpažįsta mano automobilį ir, jį pamačiusi, pribėga manęs pasitikti. Einant man pasivaikščioti, seka mane kartu. Bet mūsų neperskiriama draugystė labiausiai reiškiasi muzikoje ir tapyboje. Ji mėgsta muziką; mėgstu ir aš. Jai patinka tapyba; patinka ir man. Tik

ji labai nemėgsta dainavimo: gal jis primena šuns staugimą.

Tapybos metu ji dažnai sėdi mano studijoje ir stebi mano rankos judesius, kartais tuos judesius pakoreguodama savo kojų judėjimais. Dažnai pasikalbam su ja apie menininkų ir kačių sunkią dalį. Dažnai dar net ant neišdžiūvusios paveikslų drobės randu jos kojų antspaudus, bet, laimei, tokiose paveikslų vietose, kuriose tokie antspaudai labai tinka ir pakelia paveikslų meninę vertę (dabar aišku, kodėl p. Nakas tiek daug paveikslų pritapę, kad po 2 metų suruoš antrą tapybos parodą; mat, tapo ne vienas, bet dviese, su asistente — Red.).

Kleopatra, atkakliai gindama savo motinystės teises, neapkenčia šunų (kaip matome, autorius kiek nukrypsta nuo temos; bet ko gi neįsivaizduoja motinystė? — Red.). Kada turi vaikų, puola šunis pirmutinė be jokios atodairos. Dėl šito savo agresyvumo policijos teismas nubaudė ją 10 parų arešto be teisės apeliuoti aukštesnei instancijai. Turėjau į daboklę kasdien vežioti maistą. Antrą kartą už panašų nusižengimą buvo vėl pakliuvusi į policijos rankas, bet, laimei, ją išgelbėjo dr. L. Kriaučiūnas, patalpinęs vaikučių belaukiančią motiną į ligoninę.

Kleopatra jau turėjo apie 67 įpėdinius. Jokio rūpesčio su jos gražiais vaikučiais neturiu, nes dar toli gražu ne visi Čikagos Lojolos Universiteto (kuriame, kaip instruktorė, dėsto mano žmona) profesoriai ir studentai jais aprūpinti (tie Kleopatriukai, matyt, tampa profesorių asistentais ir studentų mokslo draugais; toks jau visų kačių likimas — Red.).

Antanas Nakas

AKIRAČIAI

DU LAIŠKAI APIE CELIBATĄ

Klausimas nėra taip lengvai išsprendžiamas

Ligšiolinis katalikų kunigas, eidamas Kristaus keliais, išsižadėjo savęs ir pasišventė tarnauti vien savo Bažnyčiai. Tai iškėlė jo autoritetą daug aukščiau už kitų tikybų kunigų autoritetą (greičiausiai iš pavydo taip labai mėgsta kitų tikybų spauda liesti grynai katalikų kunigų problemas). Ir tik toks aukštas religinis autoritetas padarė jį tikru dvasišku tėvu ir įgaliavo jį giliai veikti į žmones. Kunigui vedus, savaime aišku, šis autoritetas smuktų su visomis tokio smukimo pasekmėmis. Smuktų svarbiausia dėl to, kad susvyruotų pagrindinė „uola“, nuo kurios yra skelbiama, jog „šis trumpas žmogaus gyvenimas yra tik pasiruošimas amžinam gyvenimui, todėl reikia išsižadėti žemiškų malonumų“... ir čia jis pirmas savo gyvenimu duoda pavyzdį kitiems. Tik antroji vietoj stovi materialinis vedusio kunigo klausimas, kuris teisingai „L. L.“ jau buvo paliestas. Tarp kitko buvo ir paaiškinta, jog lėšas šeimos išlaikymui uždirbs pats kunigas. Aišku, šis lėšų klausimas suks jiems galvas, atims laiką ir energiją, kurie iki šiol buvo pašvenčiami parapijai. Šeimos reikalai (o jie labai platūs ir opūs: žmona, vaikai, mokyklos, ligos ir t. t.) pavergia šeimos galvą ir daro jį priklausomą nuo šeimos. Tik nevedęs kunigas gali visas pasišvęsti Bažnyčios reikalams.

Tai aš noriu patvirtinti tik vienu vieninteliu pavyzdžiu, kurio ir užteks. Hitleriui valdant Vokietiją, kovoje už Bažnyčią ten per tą laiką žuvo 129 katalikų kunigai. Kadangi liuteronų skaičius Vokietijoje yra didesnis už katalikų, galima buvo laukti bent nemažesnio skaičiaus ir jų kunigų, per tą laiką žuvusių už tikėjimą, o tuo tarpu jų žuvo vos... 2. Neabejoju, jog ir pas liuteronus buvo nemažai kunigų, norėjusių ginti savo persekiojamą Bažnyčią, bet, prieš didvyriškai stojant į kovą su režimu, noromis nenoromis iškildavo jiems klausimas: „O ką pasakys žmona, kas bus su ja ir su vaikais, jei aš bekovodamas įkliūsiu?“ Be to, „šeimos šilumoje“ (kaip viena skaitytoja „L. L.“ išsireiškė;

1968, I, 41) bene pasunkėtų paslapčių išlaikymo klausimas?

Tiesa, laikinai reikiassi stoka pašaukimų į dvasiškių luomą. Vienok Šv. Tėvas, kuris geriau už mus tuos klausimus žino, pasakė: „Geriau mažiau kunigų, bet gerų“.

Žinoma, palengvinti pereinamą sunkią dvasiškių padėtį reikia reformuoti kunigų darbą, kad jį būtų galima atlikti mažesniai kunigų skaičiui.

Dr. S. A., Toronte

Norėdami patikrinti, ar iš tikro II Didžiojo karo metu už religiją žuvo tik du liuteronai kunigai Vokietijoje, paprašėme informacijos iš lietuvių evangelikų kunigų. Iš vieno gavome šio turinio atsakymą:

Neturėjau laiko rasti oficialių davinių, tačiau, mano žiniomis, kacetuose ir kitur žuvo virš 3 lenkų liuteronų kunigų, ir, atrodo, apie 100 vokiečių liuteronų kunigų.

O celibato klausimas nėra taip lengvai išsprendžiamas, kaip dr. S. A. iš Toronto rašo.

Kiek aš žinau, celibato šaltinis glūdi pagonybėje. Joje iš senų laikų viešpatavo nuomonė, kad santykiavimas su moteriške daro žmogų nešvarų ir todėl jis negali eiti kunigo pareigų. Paskui jau krikščionių Bažnyčios sinode Elviroje (apie 306-312 m.) griežtai buvo reikalaujama, kad kunigai, kurie turi žmonas, privalo su jomis nesantykiauti.

Katalikų Bažnyčia remiasi Mato evangelija (19, 12): „yra eunukų, kurie patys save tokius padarė dėl dangaus karalystės“. Pirmuoju šv. Povilo laišku korintieciams, (7; 1, 7, 28-38: „Kas nevedęs, tas rūpinasi Viešpaties dalykais... palengvina melstis Viešpačiui...“). Prisiminti, kad abiejose vietose kalbama bendrai, ne specialiai apie kunigus.

Bet taip pat Šv. Raštas reikalauja, kad „vyskupas... turi būti... vienos moters vyras,

geras savo namų viršininkas, laikas savo vaikus klusnume ir visokioje skastybėje. Nes jei kas nemoka valdyti savo namų, kaip jis rūpinasis Dievo Bažnyčia?" (I Timot. 3, 2-5; panašiai Tit. 1, 6). Kaip matome, Naujasis Testamentas nėra vienodos nuomonės.

Katalikų Bažnyčioje taip pat buvo tendencija tvirtinti, kad kunigo rankos privalo būti švarios, kai jis celebruoja šv. mišias. Tik vėliau imta tvirtinti, kad kunigai privalo daugiau žiūrėti į dvasinį gyvenimą ir tai jie gali lengviau padaryti, jeigu neturi šeimos.

Ar geriau, ar blogiau yra Bažnyčiai, jeigu yra celibatas? Tai didelis klausimas. Žinoma, jeigu yra šeima, tai gali pasitaikyti ir šeimyni-

nių skandalų, nesusipratimų, skyrybų, rūpesčių ir t. t. Bet, iš kitos pusės, yra daug palaimingų dalykų: pavyzdys parapijai, didesnis kunigo gyvenimo supratimas, o taip pat pasaulis yra apdovanojamas daugeliu didžiųjų vyrų, kurie gimsta kunigų šeimose. Vokietijoje skaičiau knygą apie tai, kad protestantų kunigų šeimos davė pasauliui daug genialių žmonių. Jie ten buvo išvardinti. Man atrodo, kad per celibatą mes visi praradome tūkstančius tūkstančius genialių žmonių — rašytojų, poetų, mokslininkų, muzikų ir kt., kurie tikrai būtų gimę, jeigu katalikų kunigai nebūtų laikęsi celibato.

Evangelikų kunigas

BENDRAUTI, NEIŠSIŽADANT TIKSLO- NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS

Dar vienas atsakymas į "Laiškų Lietuviams" anketą

Turime atsiminti, kad jau dabartinės Lietuvos gyventojai, kurie žino apie nepriklausomą Lietuvą iš patyrimo bei atsiminimų, yra tik mažuma. Už 25-35 metų jau visi Lietuvos gyventojai bus išaugę okupacijos laikais, o juk ateities Lietuva gali būti atkurta tik Lietuvoje ir tą atkūrimą gali įvykdyti tik Lietuvoje gyvenantieji, o išeivijos lietuviai gali tik padėti, o turėti įtakos laisvos Lietuvos atkūrimui yra tik vienas kelias — bendrauti su Lietuvoje gyvenančiais lietuviais; ir kuo ilgiau nebus atkurta laisva Lietuva, tuo bendravimo reikalingumas padidės.

Kokia nauda iš bendravimo? Tik bendraudami galime turėti įtakos į Lietuvos gyventojus, tik bendraudami galime pažinti išaugusiųjų okupacijos laikais galvojimo skirtumus ir tuo būdu neatitrūkti nuo realybės. Išeivijos jaunoji karta bendraudama sustiprins savo lietuviškus tautinius jausmus ir, pažindama Lietuvą bei jos žmones, galės geriau padėti siekti laisvos Lietuvos. Pavojai — nerealu yra galvoti, kad pavienis ar grupinis bendravimas reikštų Lietuvos inkorporacijos pripažinimą. Vienintelis pavojus būtų, jei už bendravimą pareikalautų bendradarbiavimo.

Krepšininkų iškyla pasitarnavo tuo, kad iškėlė diskusijas bendravimo klausimu ir išryškino tam tikrą išeivijos žmonių grupę, kuriuos būtų galima pavadinti "ultrapatriotais", kurie bendravimą ar net bendravimo diskultavimą laiko nepatriotišku ar net išdavikišku ir kiek-

vieną, kuris nesutinka su jų nuomone, vadina "paraudusiu".

Ši grupė, kurių daugumai gal trūksta demokratinės dvasios, gal nesupranta, kad tik per diskusijas, ginčus ir naujų kelių ieškojimą galime padėti atstatyti Lietuvos nepriklausomybę; nes juk ir iki atsirado vasario 16 d. aktas, kiek buvo nesusipratimų, ginčų, diskusijų!

Rusas, komunistas ar ne, yra didžiausias priešas, nes abudu nusistatę prieš nepriklausomą Lietuvą. Geriau komunistas, negu rusas, nors ir nekomunistas, nes rusas niekuomet nenorės savo noru pasitraukti iš Lietuvos, o lietuvis, kad ir komunistas, gali panorėti būti nepriklausomas nuo Maskvos, o tai jau būtų žingsnis į nepriklausomybę.

Niekuomet neišsižadėti tikslo — Nepriklausomos Lietuvos. Mūsų laisvinimo organizacijų užduotis — žiūrėti, kad nenukryptumėm nuo to tikslo ir turėtumėm laisvas rankas pasirinkti priemones, siekiant šio tikslo.

Komisija ryšiams su tautiečiais Lietuvoje svarstyti nereikalinga, nes jokių problemų neišspręstų, o tik įneštų daugiau nesusipratimų. Tokios komisijos užduotį atlieka daug geriau "Laiškų Lietuviams" anketa, kur gali pasisakyti visi, kuriems rūpi šis klausimas, su daugumos nuomone turime skaitytis — nes daugumos išeivių lietuvių nuomonė daug svarbesnė negu komisijos nuomonė.

Dr. Albinas Garūnas

KAIP GALĖJOME ATIMTI LŪŠNAS IŠ NEGRŲ?

Dar vienas balsas diskusijose su Nina Gailiūniene

Kas liečia bažnytinius, teologinius išvedžiojimus, aš su N. Gailiūniene nesiryžtu diskutuoti, nes apie tai maža ką suprantu. Bet, kad ji, nukrypusi nuo bažnytinės temos, pradėjo vane ti lietuvius tremtinius, tai mano šventa pareiga, kaipo Lietuvos atsargos kario, tik ne karininko (o juk vienas Lietuvos atsargos karininkas pensininkas ir viena Lietuvos mokytoja N. G. rašinį labai išgyrė), 12 metų nešiojusio statines su šiukšlėmis ir kitus valymo darbus dirbusio (N. G. tvirtinimais, atėmusio darbą iš negro), neturinčio namo nei jokio nekilnojamo turto nuosavybės, tik mylinčio ir gerbiančio savo gimtąją kraštą Lietuvą ir kiekvieną lietuvių ir lietuvių, kurie teisėtai gina savo lietuviškus reikalus, į N. G. rašinį ir tuo reikalu vedamas diskusijas atsakyti.

Mes, DP, Čikagon atvykome į lietuvių apgyventus rajonus, daugiausia į Marquette Parką. Tai kaip, N. G. tvirtinimu, mes galėjome atimti rūsius ir lūšnas iš negrų, kad negrų čia visai nebuvo?

Kurie nesirenka darbų rūšies ir laiko, kurie darbus atlieka sąžiningai, tie visi dirba, taip pat ir negrai. O kurie nori tik iš pašalpų gyventi, dauguma negrai, tiems darbas — liga, ir jie visad darbų ieško, o gavę darbus neilgai dirba, patys išeina nepatenkinti darbais arba atleidžiami dėl įvairių priežasčių, baltaodžiams jų nei neišstūmus, nei jų darbų neatėmus.

N. G., atvykusi Amerikon, rūpinosi tik savimi. O kokioje padėtyje buvo atvykusios šeimos su mažais vaikais, tai to nematei ir nežinotai. Tik pamatei ir sužinojai, net nebuvusi Čikagoje, kai dipukai išlindo iš rūsių ir lūšnų. Kai pasistatė ar nusipirko rezidencijas, gražius savo namus, pavyzdžiai susitvarkė kiemus, gėlynus. DP ne tik rezidencijose gyvena, bet daugumas ir savo vaikus išmokslo.

N. G., siūlai mums prisiminti ne taip senus įvykius iš Alabamos negrų demonstracijų, kur vienas Čikagos lietuvis aprašė spaudoje savo ir kitų dalyvių išgyvenimus. Sakėsi „niekados gyvenime nejautęs taip arti Kristaus, kaip toje eisenoje“. O ar neteko, N. G., skaityti, ką apie tą negrų eisną parašė amerikietis žurnalistas? Rašant apie vieną pusę medalio, reikia nepamiršti ir antrosios. Geresnei orientacijai apie

negrus reiktų paskaityti spaudos puslapius apie vargšų stovyklavimą ir jų demonstracijas Vashingtone, tai gal, N. G., mums, DP, kitus patariamus parašytum apie negrus...

Atvykę Čikagon, lietuviai DP nesirinko, bet ėjo kad ir į nešvariausius darbus, kad tik užsidirbtų sau ir vaikams. Vyresnio amžiaus moterys ir vyrai dar ir šiandien tebenešioja statines su šiukšlėmis ir kitus valymo darbus dirba. O tų valytojų tarpe yra Lietuvoje turėjusių aukštas vietas, mokytų žmonių, labai pasiturinčiai gyvenusių ūkininkų ir ūkininkių.

N. G., gavai darbą vienoje valgykloje ir buvai tikra, kad atėmei keliais centais brangiau apmokamą darbą iš negrės dėl savo geltonų plaukų ir mėlynų akių. Galėjai nuo to darbo atsisakyti, užleisdama negrei, o pati sau susirasti darbą, kuriame nenusukriaustum negrės, bet to nepadarei. O mums, DP, aiškini ir mus mokai, kaip nenusukriausti „žemesnės“ rasės.

Man atrodo, kad Čikagoje negrai nėra skriaudžiami, neišskiriami iš baltųjų, bet daugiau proteguojami. Ir tie negrai, kurie nori dirbti ir turimus darbus palaiko, yra neblogai įsikūrę. Jie negrų riaušininkų - demonstrantų nepalaiko, jiems nepitaria ir su jais nebendrauja.

Nesu rasistas ir prieš negrus jokios neapykantos nereiškiu, nes negrai yra taip pat žmonės. Ir negrų tarpe yra išsilavinusių, turtingai gyvenančių, tvarkingų, darbščių, švariai užsilaukančių ir sugyvenamų žmonių. Su tais negrais ir baltieji bendrauja ir juos priima kaip gerus kaimynus. Bet nuo tų negrų, kurie demonstruoja po baltųjų gyvenamus rajonus, kurie degina, naikina miestų kvartalus, kurie sukeltų gaisrų metu plėšikauja, vagia svetimą nuosavybę, kurie kursto savus negrus kovoti prieš baltąją rasę, kurie veržiasi į mūsų gyvenamus rajonus, kad mus iš tų rajonų išstumtų ir nuvertintomis kainomis įsigytų mūsų, baltųjų, namus ir žemės sklypus, už dyką gautų parapijines bažnyčias, mokyklas ir kitas mūsų kultūrines vertybes, mes privalome bendromis jėgomis gintis, nes tai yra mūsų, lietuvių, pareiga.

Darau išvada, kad N. G. blogųjų paukščių rūšies, nes į savo lizdą teršia.

Juozas

KRIKŠČIONIJA

• Popiežiaus tikėjimo išpažinimas

Baigiantis tikėjimo metams, birželio 30 popiežius paskelbė Dievo žmonių tikėjimo išpažinimą. Pateikiame ištrauką:

“Skelbdami šį išpažinimą, mes žinome, jog tikėjimo reikaluose šiais laikais tam tikrose srityse vyksta neramumų. Jos neišvengia įtakos giliai besikeičiančio pasaulio, kuriame tiek daug tvirtinimų yra disputuojama ir diskutuojama. Mes pastebim, kad net katalikai pasiduoda permainos ir naujenybių aistrai. Savaime suprantama, kad Bažnyčia turi nuolatinę pareigą vis giliau studijuoti nesuvokiamas Dievo paslaptis ir vis tinkamiau jas skelbti viena kitą sekančiom kartom. Bet vykdant tyrinėjimo neatidėliojamą pareigą, tuo pačiu metu reikia rūpintis nepakenkti krikščionių doktrinos mokslui. Juk tai suneraminčių ir pritrenktų daug tikinčiųjų sielų, kaip kad nelaimei matom atsitinkant šiomis dienomis.

Mes tikim vieną Dievą, Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią, Kūrėją..., mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kuris yra Dievo Sūnus... Jis mirė už mus ant kryžiaus..., išganydamas mus savo atperkamuju krauju. Mes tikim, kad Marija... yra įsikūnijusio Žodžio Motina. Mes tikim, kad Adome visi nusikalto... kad mūsų Viešpats Jėzus Kristus kryžiaus auka mus atpirko nuo gimtosios nuodėmės ir visų asmeninių nuodėmių... Mes tikim, kad Bažnyčia yra reikalinga išganymui, nes Kristus, kuris yra vienintelis Tarpininkas ir išganyto Kelias, prisistato mums savo Kūne, kuri yra Bažnyčia...”

Šis popiežiaus visų “Dievo žmonių” vardu tartas tikėjimo išpažinimas nuskambėjo aiškiom tradicinėm katalikų sąvokom. Daugelio katalikų jis buvo priimtas dėkingai. Visa eilė vyskupų iš įvairių (ypač sovietų satelitų) kraštų — iš Brazilijos, Bulgarijos, Čekoslovakijos, Jugoslavijos, Lenkijos, Meksikos ir Portugalijos — pasiuntė padėkos ir lojalumo laiškus.

Vis dėlto olandų spauda pastebėjo, kad kai kurie popiežiaus tvirtinimai teologų yra per-

svarstomi, pvz. kad gimtoji nuodėmė “yra perduodama su žmogaus prigimtim”, kad Bažnyčia yra “matoma bendruomenė, įsteigta su hierarchiniais organais” ir kt.

Nežiūrint to, anot senojo prancūzų filosofo Jacques Maritaino, šis popiežiaus išpažinimas tikėjimo krizės laikais “suteiks paguodos daugeliui nerimo prislėgtų sielų.

• Žurnalistai nuo “ne” iki “taip”

VIII Pasauliniame Katalikų Tarptautiniame Spaudos Sąjungos kongrese, įvykusiame Berlyne liepos 2-6, Vienos kardinolas König pareiškė, kad katalikas žurnalistas privalo galėti Bažnyčiai pasakyti ne tik “taip”, bet ir “ne”, kad galėtų įvykdyti savo profesijos atsakingą užduotį:

“Pats Dievas, prieš duodamas žmogui malonę pasakyti “taip”, davė jam galią pasakyti “ne”. Šiandien gi visam pasauly mes pergyvename milžinišką neigimų bangą. Tik nerimstantis su atkakliaisiais, tik apkartęs su apkartusiais, tik pasakęs “ne” su sakančiais “ne” bus Dievo išvestas iš maišaties į aiškumą, iš nerimo į ramybę ir iš “ne” į “taip”. Jei katalikas žurnalistas savo darbą laikys tarnavimu (t. y. Bažnyčiai, panašiai kaip vyskupai ir kunigai — Red.), tai jis turi teisę pasakyti atvirą, o kartais net aštrų žodį, jei tik jis yra nuoširdžiai įsitikinęs, jog Bažnyčioje pastebėjo trūkumų. Ir tai kartais yra ne tik jo teisė, bet ir pareiga. Kaip tik iš jo pasišventimo, iš jo užuojautos ir artumo Bažnyčiai kyla žurnalisto teisė su Bažnyčia galvoti, jausti, kentėti ir — ne mažiau — drąsiai pasisakyti. Jei šią apsisprendimų reikalingą valandą Bažnyčia jo krašte neatliktų savo pareigų pasauliui, tai tada nemaža dalimi už tai kalti būtų katalikų žurnalistai, likę nebyliais šunimis, užuot tapę pastabiais sargais”.

K. T.

• Kodėl Vietname karas?

Kylant balsams JAV ir kitur pasauly sustabdyti karą Vietname, Europos ir JAV spaudoj

SPAUDOJ

Pas mus, lietuvius

Jungiant veiksnius ir viršūnes: „Vienas pagrindinių trečiojo PLB seimo klausimų turėtų būti šis: kokią poziciją užims PLB valdyba ir visa Bendruomenės organizacija sekančiame penkerių metų laikotarpyje? JAV-se daugelis mano, kad Bendruomenė yra tik grynai kultūrinė organizacija, neturinti maišytis į politiką ir reprezentaciją, tačiau daugelyje kitų kraštų Bendruomenė yra viskas. Šie kraštai mano, kad JAV-se yra per daug veiksmų, kurie ne visada sutardami, visi kartu nepadaro tiek, kiek galėtų padaryti vienas gerai organizuotas, visų pripažintas, iš pajėgiausių asmenų sudarytas finansiškai stiprus centras...

Konstatavus išskirtinę Bendruomenės padėtį, jau su šiuo seimu reikia pradėti Bendruomenę stiprinti... jau ateinančiame seime pakeisti Bendruomenės konstituciją, įvedant naują organą — PLB tarybą. Tai būtų nuolatinis didžiausias pasaulio lietuvių problemas sprendžiantis organas, pakeičiantis šiuo metu gana

pripuolamai vykdomas veiksmų konferencijas. Nuolatinis PLB tarybos nariais būtų pakviesti VLIKO, ALTOs, didžiųjų organizacijų ir sąjūdžių pirmininkai. Kitą PLB tarybos narių dalį, sutarta proporcija, išrinktų PLB seimas. PLB valdyba būtų PLB tarybos vykdomasis organas” (A. Rinkūnas, „Tėviškės Žiburiai“, liepos 18).

Šokis gali tapti malda: „Kai šokis virsta įkvėpimu šokėjui ir žiūrovui, kai jis pakelia žmogų iš kasdienybės ir prakalba neaptariamam grožiu bei gėriu, tada mes galime klausti, ko gi jam trūksta priartėti prie naujos — aukščiausios transformacijos, kurioje jis galėtų tapti malda — tuo dialogu su Dievu, kuris išsiškleidžia ne tik žodžiais, bet ir bežodžiu pergyvenimu?

Gal ne visi šokėjai iš pusantro tūkstančio bus pasirengę ar nusiteikę tokiai religinei transformacijai. Bet tiek darbo ir aukos sudėję, šokėjai ir šokių mokytojai, labiau negu žiūrovai supras, jog tobulybė menuose prašyte prašosi aukuro, ant kurio galėtų sudėti, kaip Čiurlionis savo „Aukure“, kūrybinį rezultatą”

pasirodė Saigono vietnamiečių arkivyskupo patvirtintas raštas, kuris, pasak jo, teisingai aptaria to krašto padėtį. Spausdiname to rašto pagrindines ištraukas.

„Popiežius turi omeny ypač Vietnamą, kur 1,500,000 mūsų brolių katalikų kartu su milijonais nekatalikų tautiečių jau 20 m. didvyriškai kovoja prieš invaziją, kuri baigtųsi elementariųjų žmogaus teisių, o ypač religinės laisvės atėmimu. 900,000 jų kurį laiką gyveno šiaurinėje dalyje po komunizmo režimu, bet jie pabėgo, daugumas 1954-1955 m., palikdami beveik visą, ką turėjo, kad tik išvengtų vergovės...

Niekas taip gerai nežino, kaip jie, kaip baisus yra karas; niekas taip labai nenori taikos, kaip jie..., bet jie yra labai susirūpinę, priartinti ir baisyti nustebę matydami, kaip pasaulyje daug metodiškos galingos propagandos apgautų žmonių kaltina juos pačius už jų laisvės kovą, tarsi jie ir jiems atėję padėti draugai būtų atsakingi už tą karą. Tas karas buvo jiems primestas diktatūrinio režimo, netolerantiško

ir agresyvaus, remiamo didžią kiniečių tautą negailestingai pavergusios valdžios. Toks pat likimas laukia ir jų pačių, jei visam pasaulyje marksistų - leninistų ir jų simpatikų išvystytų baisyje spaudimu būtų jiems primesta besalyginė taika be veiksmingų garantijų, visiškai atiduodanti juos komunizmui.

Juos ypač jaudina, skaudina ir liūdina tai, kad jie mato, jog tas spaudimas daugeliu atvejų ateina iš blogai informuotų tikinčiųjų brolių, net iš kunigų, netgi iš kai kurių vyskupų, kurie, niekad negyvenę po komunistų režimu, mano, kad jie dirba Šv. Tėvo skelbiamos taikos labui.

Ne, tai ne ta taika, kurios nori popiežius. Pasiklausykim, ką pats popiežius sako: „Taika negali remtis netikrų žodžių retorika... Negalima kalbėti apie taiką, kai nėra pripažįstami ir gerbiami jos tvirti pagrindai: ...individo ir tautų laisvė; kitaip, tai nebus taika..., bet riaušių ir karų nuolatinis plėtimasis”..

K. T.

(iš kun. St. Ylos žodžio, pasakyto JAV ir Kanados III tautinių šokių šventės pamaldose liepos 7 Čikagoje; „Draugas“, liepos 13).

Pas amerikiečius

Plinta trumpalaikė samprata: “Dabar taip dažnai moksluose pasitaikanti vos dešimt metų pasiekusi samprata plinta visur tvirtindama, kad niekam nereikia nieko kito žinoti, išskyrus tai, kas atsitiko jo paties gyvenime, jo paties žvilgsniu apimamam akiraty, padidintam ir iškreiptam masinėm susižinojimo priemonėm” (Lewis Mumford, “New Yorker”).

Teologijos mažakraujystė JAV. “Bendrai paėmus, nedaug tėra ženklų, net universitetuose, kad mūsų teologai vystytų teologiją, ieškodami sąlyčio su technologija ir teatru, lingvistikos analize ir antropologija, su visu tiesiog neįtikėtinai sprogstančiu išsiplėtojimu to pažinimo, be kurio teologas vargiai gali net pradėti mikčioti apie žmogų ir Dievą” (Walter J. Burghardt, S. J., ligšiolinis JAV Katalikų Teologų Sąjungos prezidentas; žr. taip pat jo kalbą apie filmų meną šio “L. L.” nr. 349 psl.).

Vyresniosios kartos atstovas kalba apie Robertą Kennedy tiems, kurie nebesiklauso 30 m. sulaukusiuju: “Jūs sakot, kad jis priklauso jūsų generacijai — ir tam yra kiek pagrindo, bet iš tikrųjų jis priklauso mano generacijai labiau negu jūsų. Jus yra apnikusi identiteto krizė, o tenka labai abejoti, ar Robertas Kennedy kada nors bent kiek nesusigaudė, kas jis yra (jo identiteto krizė, gal būt, buvo kaip tik tokia, kokia, pagal Eric Eriksoną, ir turėtų būti, t. y. ta, kuri klausia ne “Kas aš esu?”, bet “Kur aš noriu eiti ir ką turiu daryti, kad tai pasiečiau?”. Jūs esat taip skeptiški organizacijų atžvilgiu, o jis buvo vienas geriausių organizatorių pasauly. Jūs taip baidotės nuolatiniai pasišvesti, o jo gyvenimas buvo vienas ilgas pasišventimas. Jūs taip lengvai apsiviliate, o jo nepasiekdavo nei iliuzijos, nei nusivylimai. Jums taip sunku savo gyvenimą įvesti disciplinos ir tvarkos, o jo gyvenimas buvo aistringai disciplinuotas. Jūs dažnai pasitenkinat miglotu ir neraiškiu idealizmu, o jo vizija buvo realistiška, praktiška, išraiški. Taipogi jūs esat tokie rimti ir niūrūs, o jis galėjo būti toks žaismingas.

Gera, kad jūs jį renkatės savo didvyriu, nes jo stiprybė akcentuoja kaip tik tas silpnybės, kurias jūs turit pergalėti, kad pilniau įkūnytumėte Amerikos sapną pagal jo numatytus tikslus” (kun. Andrew Greeley, “New City”).

ANAPUS

Ne piliakalnis, bet bulviarūsis?

Ilgą laiką okupuotoje Lietuvoje nebuvo kreipiama dėmesio į gamtovaizdžių, piliakalnių priežiūrą nei į provincijoj esančių istorinių ir architektūrinių paminklų ir pastatų apsaugą. Piliakalniai buvo užariami, kartais visai išardomi. Gamtovaizdį puošiančios medžių salelės ir paskiri medžiai galulaukėse ir tarplaukėse dažnai tapdavo melioratorių aukomis. Pradėję griūti seni dvaro rūmai ne vienu atveju tapo trūkstančios statybos medžiagos, ypač plytų, šaltinių! Nors paskiri jautresni ir kultūringesni asmenys jau seniai kėlė balsą prieš krašto gamtovaizdžio ir senovės paminklų naikinimą, sistematingos organizuotos akcijos nebuvo. Vienok paskutiniųjų kelerių metų bėgyje spauda vis dažniau ir garsiau ima pasisakyti prieš šią negerovę. Čia spausdiname keletą pastabų iš satyros ir humoro žurnale “Šluotoj” (1968, Nr. 10) spausdinto rašinio “Tam, kas darko krašto grožį, šluotkočių per sprandą vožiam!”

Nuo seno mokslininkai buvo įsitikinę, kad Vilkijos apylinkėse, tarp Strūnos ir Voverių upelių, pūpso Užbalių piliakalnis. Tačiau mokslininkų įsitikinimui skaudžiai triuškinantį smūgį sudavė Kauno rajono vykdomasis komitetas, kuris savo raštu Kultūros ministerijai pranešė, nustatė, kad piliakalnio nėra... Patikrinimo metu rasti trys veikiantieji rūšiai bulvėms... Bet tai nėra piliakalnis”. Nustebę ir sumišę Mokslų akademijos, Istorijos instituto bei Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdybų atstovai tuoj pat nuvyko į Strūnos ir Voverių upių santaką, Čia jie išvydo nors ir suluošintą, bet vis dėlto Užbalių piliakalnį. Nors mokslininkai išsijuose įtikinėjo, kad piliakalnis yra ir reikia jį saugoti, tačiau rajono vykdomojo komiteto nuomonė nepakito. Jis laikosi savo versijos: tai ne piliakalnis, o “trys veikiantieji rūšiai”.

Įmonių, Visuomeninių Organizacijų Ir Privažių Piliiečių Dėmesiai! Pranešame, kad nuo šių metų antrojo ketvirčio architektūrinio paminklo — buvusių Pabaisko dvaro rūmų plytų

atleidimas (griovimas - ardymas, pardavimas (?) — M. B.) jau užbaigtas, nes iš buvusių 170 kambarių beliko vienas bokštas. Šio bokšto plytų atleidimas nebus vykdomas, nes į jį spėjo įsikraustyti Pabaisko tarybinio ūkio darbininkai. Suinteresuotiems asmenims, tebenorintiems įsigyti šio bokšto plytų, siūloma kreiptis adresu: Pabaiskas. Tarybinis Ūkis.

Kupiškio Rajono „Aukštaičio“ kolūkio įsipareigojimai. Siekiant sparčiau dvesti iki dar istoriškesnio lygio mūsų kolūkyje esanti senoji Palėvenės vienuolyno ansambli, kuriame įsikūrusi kolūkio kontora, įsipareigojame: Turėdami omenyje, kad planingai griūvančio mums patikėto vienuolyno išvaizda įgauna vis labiau senovinį pavaldą ir tuo pačiu mūsų aplinkėms suteikia nepakartojamą žavesį, ir toliau dėsime visas pastangas jo neremontuoti, kad glaustais terminais (trumpiausiu laiku — M. B.) ši buvusi liaudies opiumo citadelė taptų kokybinių plytų griuvėsių kalnu. 2) Įvesti etatą nuolatiniam budėtojiui, kuris pastebėjęs, jog staiga griūva paskutinis vienuolyno priestato stogas (po kuriuo randasi mūsų kontora), sava laikais (laiku — M. B.) išpėtų kontoros darbuotojus, kad jie suspėtų pasišalinti be aukų”.

Turiste! Keliaudamas pro Kėdainius, neužmiršk aplankyti Rambynės skvere esančio garsaus Lietuvos XVII amžiaus gydytojo F. Kenainio kapo. Praskleidęs vešlius dilgynus, Tu išvysi marmurinę antkapį, nuo kurio Tau maloniai leidžiama, kaip ir kitiems suvenyrų mėgėjams, atsignyti (sic!) marmuro gabalą, kurį panaudos kaip pustyklę skustuvui ar peiliams.

Kur Maironio gimtinė?

Raseinių rajonui atvykęs svečias nutarė aplankyti poeto Maironio gimtinę. Klausia mieste vieną žmogų, klausia kitą — niekas nežino, kur ji. Pagaliau vienas rajono vykdomojo komiteto darbuotojas sutiko nuvežti jį į vietą. Tačiau palydovas gimtinėje pats senokai buvo buvęs, tad ir pamiršo tikslų kelią. Prisiartinęs prie kaimo, ilgai klaidžiojo, kol pasiekė sodybą. Pakely nerado jokios rodyklės, jokio užrašo, kaip pasiekti visiems mums brangią vietą (“Tiesa”, 1968, VI. 12).

Šviesuolis ir menas

Šiandieninis inteligentas (ir ne tik inteligentas!) godžiai ieško rimtesnės literatūros įvairiais meno klausimais. Ir neranda. Mokėdamas užsienio kalbas ir gyvendamas Vilniuje, jis gali nueiti į Respublikinę biblioteką pasiskaityti naujausių dailės žurnalų, gali gauti vieną-kitą

knygą; bet ką daryti tam, kuris gyvena rajone arba svetimų kalbų nemoka?... Juk dažnai mūsų inteligentas, atsidūręs užsienyje, pirmiausia bėgioja po krautuves. Atvestas į muziejų ir šiek tiek pasižvalgęs į šalis, toks šviesuolis skuba greičiau iš ten pasišalinti. Iš tikrųjų apmaudu, kad diplomuoto inteligento dvasiniai interesai kartais prasideda ir baigiasi kramtoma guma arba neiloninių kojinių pora... Tačiau ne vien jis pats dėl to kaltas. (“Kultūros Barai”, 1968, Nr. 5).

Menininkas ir visuomenė

Menininkų uždaramas irgi turi savo priežasčių. Jis atsiranda savaime, jei menininkas negali pakankamai savo kūryba bendrauti su visuomene. O mūsų dailininkai toli gražu neparodo publikai viso, ką jie galėtų parodyti. Labai opus nedidelių personalinių parodų klausimas — joms plačiau išpopuliarėti trukdo ir patalpų stoka, ir tam tikros inteligentų dalies inertiškumas, kategoriškas noras diktuoti savo skonį ir supratimą... (A. Sluckaitė “Kultūros Barai”, 1968, Nr. 5).

Tebelaukia šiandieninio herojaus

“Kaip Jūs žiūrite į šiuolaikinį romaną bei apsakymą, jų problematiką ir meninę išraišką?”... Studentas iš Kauno Robertas Šaulys ironiškai pastebi: “Mūsų rašytojai “per daug “atsilieka” nuo gyvenimo: jie dar “tebevykdo” kolektyvizaciją, vargsta, seną gyvenimo būdą keisdami nauju”. Tą pačią mintį plėtoja ir kiti skaitytojai. S. Renčys būkštuoja, kad prozą užvaldė klasių kovos tema. “Nesinorėtų, kad ši tema taptų mada, antplūdžiu. Labai nudžiugintų (ypač mus, jaunimą) nūdieninis romanas su aštriomis aktualiomis mūsų gyvenimo problemomis”. I. Urbanavičiūtei irgi norėtųsi, kad prozininkai daugiau rašytų apie dabartį. I. Gaškaitė rašo: “Vis dar laukiame šiandieninio herojaus (tik jau ne abejingo žmogelio ir ne nuobodžios teigiamybės!), kurį galėtume rodyti pavyzdžiu jaunimui. O ką dabar nurodyti? Juk daugelis herojų vis dar iš pokario laikotarpio...” (“Literatūra ir Menas”, 1968. VI. 29).

Apdovanotas diplomu

II tarptautinėje plakato bienalėje Varšuvoje, šalia kitų tarybinių dailininkų darbų, buvo eksponuotas ir mūsų plakatisto Jono Gudmono plakatas: “Kamerinės muzikos festivalis”. Šis kūrinys apdovanotas bienalės Garbės diplomu (“Literatūra ir Menas”, 1968. VII. *29).

Paruošė Mindaugas Banėnas

FILMAI

TEOLOGO ŽODIS FILMO MENININKAMS

Walter J. Burghardt, S. J.

Daug girdime neigiamos kritikos apie filmus: kad jie paviršutiniški, kad jie nepadorūs. Toj kritikoj daug tiesos apie tam tikrą lengvam pasipelnijimui gaminamų filmų rūšį. Tačiau būtų neteisinga tą filmų rūšį laikyti vienintele. Yra ir gilesnių, daugiau ar mažiau bandančių tikrovę pavaizduoti filmų.

Krikščioniškos spaudos užduotis yra ne tik parodyti, kas filmuose neigiamo ir vengtinio, bet dar labiau — kas juose gero. Juk tik tokiu būdu bus ugdomi sąmoningi filmų žiūrovai. Ugdant sąmoningus žiūrovus, augs geresnių filmų pareikalavimas.

Turėdami tą spaudos tikslą prieš akis, spausdiname Walter J. Burghardt, S.J., kalbą, pasakytą filmų premijų įteikimo iškilmėse, surengtose JAV Krašto Bažnyčių Tarybos Transliacijos bei Filmų Komisijos ir JAV Krašto Filmų Katalikų įstaigos (NCOMP) Niujorke kovo 3d. — Red.

Aš dėviu teologo togą. Esu čia, kaip gyvenąs simboliais (žodžiais, sakramentais, Bažnyčia) ir žaidžias būties paslaptimis (dvasia ir medžiaga, dieviška ir žmogiška, Dievu ir žmogum). Kaip teologas, šiandien noriu jums padėkoti, kad jūs kur kas stipriau ir giliau negu aš, įvykdote mūsų bendrą užduotį — atskleisti žmogiškąją patirtį ir jo prasmę: “Ką visa tai reiškia?”

Noriu pabrėžti: amerikiečių filmo menas jau užaugo. Ir tai sakau ne nusileisdamas iš aukšto, nes dar nėra taip visai aišku, ar amerikiečių teologija jau irgi tapo suaugusi. Bet jūs jau tapot. Trumpu laiku nuo paviršiaus atsisukot į būties paslaptis, į žmogaus gyvenimo gelmės niuansus, į iš gyvastingumo kylančias kančias ir ekstazes. Jūs neriate į meilės, neapykantos, kraujo ir mirties gelmes. “The Pawnbroker” filme lombardininko lūpomis išreiškiate, kas yra nusivylimas: “Iš manęs buvo atimta visa, ką tik mylėjau — ir aš nemiriau”. “Two for the Road” filme davėt naują dimensiją

dviem biauuriems žodžiams: “bitch (kalė) ir “bastard” (povainikis) — jais su neįtikėtinu jautrumu jūs apreiškėte ir viltį, ir pragarą.

Tačiau jūs užaugot ne tik žodžių išraiškoj. Jūsų menas tapo neprilygstamas išgyvenimo išreiškimas, į vieną sujungias visus menus: skulptūrą ir architektūrą, tapybą ir poeziją, muziką, šokį ir dramą. Kaip tik dėl to jūsų šventovėje aš nelieku šaltas ir abejingas žiūrovas. Ar tai suvokiu, ar ne; ar tai man patinka, ar ne — aš esu pavergiamas jūsų išgyvenimų. Jūsų sukurtos spalvos veikia į mano nuotaiką. “In the Heat of the Night” filme aš iš susijaudinimo prakaituoju ir dūstu. Žiūrėdamas “The Battle of Algiers” jaučiu lyg ir savo kraują liejantis dėl laisvės. Jūs pagaunat ne tik mano protą, bet stačiai veikiate į mane iki pat kaulo smegenų. Aš esu jūsų belaisvis.

Bet kas svarbiausia, ekrane matomus įvykius aš pergyvenu ne kaip nuogus faktus, bet priimu juos taip, kaip jūs juos interpretuojat. Jūsų gyvyzdys į žmogų žiūri vienaip iš apačios, kitaip iš viršaus. “Evangelijoje pagal Matą” jūs pateikėt savo komentarus apie Dievą, o “Bonnie and Clyde” — savo viziją apie žmogų. Tas jūsų žvilgsnis yra pasibaisėtinai žmogiškas: kartais šaltas ir beširdis, kartais šiltas ir jaukus. Tas žvilgsnis kartais nuostabiai tiesus: jis gali plėšyti, praplėšęs atverti melą širdy ar veidmainystę visuomenėj be meilės. Be abejo, tas gyvyzdys gali būti ir beviltiškai neteisingas. Jis gali būti sekus ir aklas, lygiai kaip ir ta akis, kuri tą gyvdį kreipia.

Matomai, iš to, ką pasakiau, darosi aišku, kad užaugti reiškia tapti atsakingam. O vis dėlto joks teologas negali jums išdėstyti jūsų atsakomybės: jei išdrįstų, būtų katastrofa — ir mene, ir moralėj. Teologas būtų pataręs netikinčiam nekišti pirštų prie “A Man For All Seasons”. Vieno tegaliu reikalauti iš jūsų: kad jūs gillntumėt ir plėstumėt tas naujagimes pastangas, kad nertumėt į Dievo ir žmogaus būties paslaptis, kad suvoktumėte su baime ir drebėjimu, kad kaip tik dėl jūsų aš esu skirtingas.

Šį vakarą esu laimingas, nes neoficialiai ga-

ATGARSIAI

Mūsų tautiečiai nėra įpratę rašyti laiškus redakcijai. Net parašius kokį "skandalą" ar "paleidus bombą", raštu teatsiliepia vos keli. O tačiau paskučiausieji pasisako — ar tai pokalby, ar — kas daug rečiau pasitaiko — rašyta pastaba redakcijai, šiaip užsimenant ir nenorint savo pavardės skelbti. Trumpos pastabos apie praėjusius numerius kaip tik ir yra paaimamos iš tokių nugirstų ar parašytų pastabų. Jas spausdinam, nes manom, kad jos įdomios skaitytojams, parodančios kaip įvairiai skaitytojai reaguoja į spausdinamas mintis. — Red.

TRUMPAI APIE BIRŽELIO NUMERĮ

Viršelį prakalba — tylus, susimąstęs mūsų tautos Kristus — birželio kančių palydovas...

liu jus sveikinti įstojusius į teologų broliją, t. y. tų, kurie gyvena simboliais ir žaidžia būties paslaptimis. Ši vakarą aš jums pavydžiu, nes jūsų patirtis ir paslapties išreiškimas dažnai yra turtingesni ir galingesni už mano. Ši vakarą esu jums dėkingas, nes per jūsų viziją aš ir daugelis mano kolegų "ant devintojo debesies" yra žmogiškesni — na, gal ir truputėlį dieviškesni.

Vertė Aldona Jankauskaitė

FILMUS SUGLAUSTAI VERTINANT

THE AMBUSHERS. Nepavykęs Matt Helm serijos filmas, kuriame Dean Martin vaidina herojų.

AND THERE CAME A MAN. Sunkus ir nelabai pasisekęs pusiau dokumentinis veikalas apie popiežiaus Jono XXIII vaikystę ir mokslo metus. Įkalbėta anglų kalba. Suaugusiems gal įdomu.

THE ANNIVERSARY. Nuobodi komedija apie motiną, kuri neleidžia savo trim suaugusiems sūnams vesti savarankišką gyvenimą. Spalvotas, menkos vertės filmas, skirtas tik suaugusiems.

ANZIO. Filme mėginta atvaizduoti sąjungininkų išsikėlimą prie Anzio II Didžiojo karo metu,

Labai gera tiksliai dokumentuoti ir daugelio slepiamą nusistatymą "mirštančių mažumų" atžvilgiu. Visuomet būtų dar stipriau įdėjus bent vieną originalią citatą (žr. "Reikia tvirtų tiltų", 223 psl.). Ir tas pasiryžimas, kuris "remtųsi ne neapykanta kitiems, bet noru išsaugoti, tai, kas sava ir brangu" ("Prieš negrų demonstracijas", 222 psl.).

O jaunimas nori veikimo tikėjime iš gyvenimo ("Jaunimas ir religija", 238 p.). Ši numerį perskaičius, ne vienas pamatys, kokia plati dirva veiksmui ir koks pribrendęs laikas visų darbui.

Gailiuos, kad per vėlai perskaičiau kun. Kubiliaus piktos knygos apžvalgą ("Kavanaugh — Bažnyčios kritikas", 245 psl.). Jis tėvišku orumu sugeba išvelgti į pykčiu apakinto žmogaus silpnumą.

bet ši Hollywoodo versija su faktais nelabai skaitosi. Robert Mitchum vaidina cinišką karo korespondentą, kuris su apžvalgos būreliu prieš užpuolamas. Tolimesni jų nuotyčiai nėra įdomūs. Taip pat nelabai vykusiai filmo pabaigoje primesta prieš karą nuteikianti mintis. Filmą spalvotas, nieko naujo nepateikias suaugusiems ir jaunuoliams, o vaikams nerekomenduojamas dėl netinkamos kalbos vartojimo.

BENJAMIN. Elegantiškai atvaizduota XVIII šimtmečio Prancūzija, naivaus berniuko išgyvenimuose, atvykusio į savo turtingos tetos dvarą gyventi. Šis spalvotas filmas yra pagamintas prancūzų, bet įkalbėtas anglų kalba. Labai geras suaugusiems ne žemiau 18 metų.

BERSERK. Baisus kriminalinis menko lygio filmas su Joan Crawford. Nepatartinas žiūrėti tiems, kurie neperneša sadizmo. Jaunuoliams ir vaikams visai netinka.

BONNIE AND CLYDE. Atvaizduojama pagarėjusi pora, kuri siautė depresijos laikais, terorizuodama JAV pietvakarių gyventojus vagystėmis ir žmogžudystėmis. Filmą nemaloniai nuiteikiantis. Faktai iškraipyti. Filmą nebologas pamatyti suaugusiems, bet netinka jaunimui ir vaikams.

BIRŽELIO NUMERIS

Naujas numeris pradedamas (beveik staigmena!) eilėraščių. O Albinas Baranauskas moka išreikšti ir mums tokias įprastines temas taip, kad ir tos temos ima savotiškai ir atšviežėja. Tai liudija ši kartą ir pirmojo žurnalo puslapio eilėraštis "Penkiasdešimta Vasario Šešioliktos pavakarė"...

Dėmesio vertas blaviai parašytas ir šaltiniais paremtas Prano Garšvos, MIC straipsnis "Lietuviškų parapijų ateitis Amerikoje". Kondensuotai, bet labai tiksliai paliečiamos čia pačios aktualiosios šios temos problemos realiame dabarties kontekste... Stasys Yla bičiuliškai susirūpinęs skonio ir saiko trūkumu kasdieninėje ir šventinėje mūsų laikysenoje. Po ilgesnės tylos dviem naujų eilėraščių puslapiais prabyla į poezijos mėgėjus Gražina Tulauskaitė. Jos grįžimas ypač sveikintinas... Didelį skaitytojo smalsumą sužadina Jono Kubiliaus, S. J. puikiai suręstas straipsnis apie savotišką skandą sukėlusį Bažnyčios kritiką Kavanagh... Numeris iliustruotas meistriškomis Arūno Zailsko kalnų nuotraukomis. Leidinys gražus ir turiningas. Tačiau kaip žinome, tobulumui ribų nėra... Sakysim, ima kartais ir sušlubuoja tam tikro lygio išlaikymas, einant į kompromisą su vidutiniškumu, net prastumu. Kartais šitai gali sudaryti išpūdį, kad visos mūsų parašytos knygos vertos tik teigiamų recenzijų, o labai nelygių verčių meno darbus galima rodyti visai lygiagrečiai...

Draugas, liepos 6

APIE DISKUSIJAS SU GAILIŪNIENE

Susikalbėjimo pirmieji žingsniai, įpynę eilę asmenų ir minčių...

Diskusijos darosi nervingos. P. Gailiūnienė darosi nervinga... Bet įdomu. Būčiau parašiusi, bet nėra laiko minčiai apšlifuoti.

Puikiai atsakinėja — ir nepiktai, ir su galva... Kaip advokatas... Vyskupu paskirčiau.

Girdėjau susirinkime sakant, kad tokios p. Gailiūnienės iš viso nėra... Tik paskui kažkas pasakė, kad matė jos pavardę "Darbininke".

... užkliuvau už tų diskusijų su p. Gailiūniene... Su daugeliu jos minčių nesutinku... Su juodukais tegul pati praktikoj išbando. "Good morning!" pasakyti juodukui, tai dar ne viskas... Daug kur žmonės ją teisingai užpuola. Pvz. toks celibato klausimas. Jis iš viso beveik neličia eilinio tikinčiojo. Tai dvasiškus reikalas. Tegul jie pasisako... Dėl manęs, tai tas nuostatas visai bereikalingai buvo įvestas iš viso. Bet Bažnyčia tai įvedė, tai tesizino... Tas

klausimas pagaliau dar nėra ir išspręstas, jis atviras.

IŠIMTINĖ TEISĖ?

Jūs manote, kad diskusijas vedate teisingai, suteikdami p. Gailiūnienei išimtinę teisę — tai labai apsirinkate. Jei redakcija savo pastabose reikalauja iš kitų tolerancijos, tai ji pati turi būti teisinga.

J. J., Čikaga

Leisti straipsnio autoriui atsakyti į skaitytojų pastabas apie jo straipsnį yra ne išimtinė, bet įprastinė teisė demokratiškojo spaudoj. Be to, diskusijos nėra nutrauktos: skaitytojais galėjo ir tebegali pasisakyti.

— Red.

Kaip matau, kas metai "Laiškai Lietuviams" labai liberalėja ir gauda modernizmo vėjus. Tikyba nėra "mini skerts" (sic!), kad taip modernėtų, ir nustoja buvusios mistinės prasmės. Jeigu tūkstančius metų buvo laikomasi tradicinių apeigų nuostatų, o dabar viskas taip sumaišoma ir lieka pasityčiojimas iš visko... Sulig tuo šių dienų liberalėj imu atrodo, kad tikėjimas yra tik filosofų išpūsta fantastinė iliuzija, ir nereikia stebėtis, kad daug žmonių pradeda abejoti tikėjimo klausimais.

(Parašas neįskaitomas)

Mums gaila, kad permainos Bažnyčioje sukrečia jūsų tikėjimą. Jūs suminite tik tūkstantmečių apeigų pakeitimą. Apie tai II Vatikano suvažiavimo dokumentuose rašoma: "Trokšdama krikščionims užtikrinti gausiau Liturgijos malones, šventoji Motina Bažnyčia yra labai susirūpinusi bendru pačios Liturgijos atnaujinimu. Mat, dalis Liturgijos nekinta, nes yra Dievo įsteigta, o kitos dalys yra kintamos: jos gali ir turi kisti, jei į jas įsibrauna, kas mažiau derinasi su pačiu Liturgijos vidiniu pobūdžiu, arba kas pasidaro mažiau betinkama".

"Laiškuose Lietuviams" mes stengiamės skaitytojus informuoti, kokios permainos vyksta Bažnyčioje ir kodėl — toks juk ir yra katalikų spaudos uždavinys; to ir skaitytojai nori (žr. jų atsiliepimus į anketą sekančiame numeryje). Tokį informavimą labai tikslu vadinti "modernizmo vėjų gaudymu", nebent galvojate, kad ir visa Katalikų Bažnyčia tokius vėjus tegauja. Bet ir tai nebūtų tikslu. Popiežius Povilas VI neseniai paskelbė tikėjimo išpažinimą, kuris vargiai gali būti laikomas vėjų gaudymu. Prašom paskaityti šiame "L. L." numeryje (345 psl.).

— Red.

JAUNIMO CENTRO STATYBA

Fotografijoje matome tėv. Br. Markaiti, buvusį lietuvių jėzuitų provincijolą, įteikiant p. Antanui ir Genovaitei Milauckams garbės fundatorių pažymėjimą 1967 m. Jaunimo Centro vakarienės proga. Antanas Milauckas po ilgos ligos mirė šių metų liepos 17 d. Reiškiamė gilią užuojautą Genovaitei Milauckienei ir jos šeimai. Mirtis atskiria mus ir nuo artimiausių žmonių, bet gyvenimas negali sustoti. Negali sustoti nei Jaunimo Centro statybos paruošiamieji darbai. Statybos planų konkursas pasibaigė ir dabar jau ruošiami darbo planai. Ši rudenį reikia pradėti statybą. Laiko liko nedaug. Reikia skubėti su visais darbais. Dar daug pinigų trūksta. Tad aš norėčiau Jūsų prašyti: padėkite mums. Pasiųskite tuoj savo auką.

Mes esame labai dėkingi a. a. Antanui Milauckui ir poniai, kurie skyrė net 18 tūkstančių dolerių statybai, o taip pat visiems mūsų geradariams — iš toli ir arti — kurie prisidėjo ir žada dar prisidėti prie statybos. Tie, kurie prisidės bent tūkstančiu dolerių prie Jaunimo Centro statybos, bus atžymėti specialioje lentoje. Jie yra gyvosios lietuviybės išlaikytojai išeivijoje ir viltis tėvynėje belaukiantiems laisvės ir nepriklausomybės. *Statybos komiteto vardu*

Tėvas Jonas Kubilius, S. J.

LIETUVIŠKAI VOKIŠKAS ŽODYNAS

Šiomis dienomis Vakarų Vokietijoje išėjo pirmasis tomas naujo lietuvių kalbos standartinio veikalų — prof. Aleksandro Kuraičio Lietuviškai - Vokiško žodyno, pavadinto "Thesaurus Linguae Lituanicae". Jame surinktas senosios ir naujosios lietuvių kalbos žodžių lobynas. Pratarmė ir įžanginis žodis išversti į lietuvių kalbą dr. L. Baldauf - Jurgutytes, Miuncheno Universiteto lietuvių kalbos lektorės. Norintieji patys šį veikalą įsigyti arba jį pasiųsti saviesiems bet kur pasauly (kad ir Lietuvon) prašomi kreiptis šiuo adresu: Dr. L. Baldauf-Jurgutyte, 8018 Grafing bei München, Adalbert-Stifter Str. 14, Germany-West. Pirmojo tomo kaina DM. 170.— (pagal šios dienos kursą — \$42.50).

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO MONOGRAFIJA

Vytauto Didžiojo Universiteto Kaune monografijos paruošimo darbai smarkiai pažengė į priekį. Norintieji šiame svarbiame darbe padėti savo atsiminimais, aprašymais arba nuotraukomis prašomi kreiptis į vyr. redaktorių prof. P. Čepėną, 6015 So. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629.

LEIDĖJŲ PRAŠYMAS

PADEĖKA

Leisdami "Laiškus Lietuviams", Tėvai Jėzuitai susilaukia ne pelno, bet nuostolio. Metinė prenumerata yra per žema: iš jos žurnalas negali išsiversti. "Laiškų Lietuviams" leidėjai prašo visų galinčių skaitytojų žurnalą paremti aukomis, o labiau pasiturinčiųjų — stambesne auka tapti žurnalo viso numerio mecenatais.

"L. L." leidėjai Tėvai Jėzuitai dėkoja skaitytojams, auka parėmusiems žurnalo leidimą. **8 dol.** auکوو Mary Lapinskas (Worcester, Mass.); **po 6 dol.** — Salome Myerges (S. Monica, Calif.), L. Remeikis (Sudbury, Kanada), dr. A. Razma (Joliet, 111.), St. Švedas, V. Numgaudas, J. Laukaitis, Br. Konauka, J. Guobužis (visi iš Čikagos); **po 5 dol.** — kun. V. Pavalkis (Calif.), St. Leikus (West Haven, Conn.); **po 4 dol.** — Pr. Montvila (Montreal), Br. Perry (Čikaga); **po 3 dol.** — K. Miečius (Argo, III.), K. Jakštas, P. Marcinkus (abu iš Čikagos); **po 2 dol.** — E. Mališauskas (Dorchester, Mass.), J. Jursys, A. Lietuvnininkas (abu iš Worcester, Mass.), A. Paulavičius, K. Jasiulevičius (abu iš Cicero, III.), C. Mošinskienė (Springfield, 111.), A. Augustinavičius (Euclid, Ohio), kun. S. Morkūnas (Sioux City), prel. V. Balčiūnas (Putnam, Conn.), L. Milukas (Plainfield, N. J.), dr. V. Tumasionis (Palos Park, m.), B. Lukas (Worth, 111.), E. Nemickienė (E. Čikaga), V. Daugėla (Washington), kun. A. Kardas (Niujorkas), P. Kairaitis (Australija), J. Balnionis (Detroitas), A. Jankauskaitė, S. Jurskytė, A. Dzirvonas, S. Grauzinienė, E. Praninskienė, J. Jagėla. Alf. Gečas, L. Raslavičius, Alf. Pežinia, M. Noreikienė, V. Grincevičius ir St. Patlaba (visi iš Čikagos).

JAUNIMO LITERATŪROS KONKURSAS

JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo Taryba skelbia konkursą parašyti jaunimui tinkamiems dviejų žanrų kūriniais: apysakai ir dramai. Šie kūriniai turi būti skiriami paauglių amžiaus jaunuoliams (teenagers); apysaka — ne trumpesnė kaip 150 mašinėlė rašytų puslapių, o drama — nuo 1:30 iki 2 valandų vaidybai.

Premijoms skiriama 1500 dolerių. Pirmoji premija numatyta 1000 dol., o antroji — 500 dol. Jei neatsirastų tinkamų premijuoti veikalų, jury komisija galėtų ir kitaip nuspręsti. Premijų mecenatų dar neiešojome, nes manome, kad atsiras savanorių, žinant, kaip mums trūksta tinkamos jaunimui literatūros ir kaip mažai iki šiol tuo buvo rūpintasi.

Rankraščiams įteikti terminas — 1969 m. kovo mėn. 15 diena. Jury komisija bus paskelbta vėliau. Rankraščius, pasirašytus slaptyvardžiu, ir į atskirą voką įdėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, siųsti šiuo adresu: Juozas Vaišnys, 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636.

Premijuotų kūrinių spausdinimu pasirūpins Švietimo Taryba, o su nepremijuotų, bet spausdintinų kūrinių autoriais bus tariamasi atskirai, kaip jų veikalus išleisti.

JAV LB Švietimo Taryba

ATSIŪSTA PAMINĖTI

II Vatikano susirinkimo DOKUMENTAI. II dalis. Dekretai ir Pareiškimai. Vertė prel. V. Balčiūnas ir A. Tamošaitis, S. J. "Krikščionis Gyvenime" serijos II-oji knyga. Iliustravo T. Valius. Mecenatas prel. I. Albavičius. 304 psl. \$3.50.

AKIRAČIAI. Atviro žodžio mėnraštis. 1968. Nr. 1. Šio nr. redakcija: D. Bielskus, K. Drunga, R. Mieželis, dr. T. Remeikis, dr. Z. Rekašius, dr. R. Šliažas. Metams \$5.00.

GAUDEAMUS. Studentų Ateitininkų Sąjungos leidinys. Birželis. Nr. 3.